

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет податкової справи, обліку та аудиту
Кафедра обліку та аудиту

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

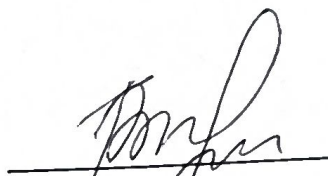
на тему: Контроль та аналіз товарних операцій підприємств
торгівлі

Здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня

II курсу, ОМФЗ-24-1 групи,

спеціальності 071 «Облік і
оподаткування»

освітня програма «Державний аудит;
судово-економічна експертиза у фінансових
розслідуваннях»


підпис здобувача
вищої освіти

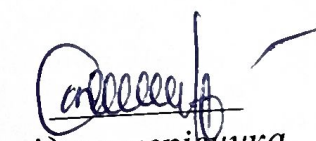
Дищук Михайло
Троянович

Науковий керівник


підпис керівника

К.е.н., доцент,
Салямон-Міхєєва
К.Д.

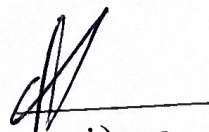
Керівник освітньо-
професійної програми


підпис керівника
ОПП

к.е.н., доцент
Рябчук О.Г.

Допущено до захисту за рішенням кафедри обліку та аудиту
протокол від «26» січня 2026 № 14

Завідувач кафедри


підпис

д.е.н., професор
Лісовий А.В.

Ірпінь – 2026

Реєстрація № 5 23.01.2026 [підпис]
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 23.01.2026 [підпис]
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 80/В/4 05.02.2026 [підпис]
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: [підпис] Лавренкова Т.М.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

Члени комісії: [підпис] Лісовий А.В.
(підпис) (ініціали, ПІБ)
[підпис] Савченко А.М.
(підпис) (ініціали, ПІБ)
[підпис] Панасюк О.В.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

Бланк оцінювання випускної роботи

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, ПІБ
------------------	-------------------------	--------------------------	----------	-----------

ОЦІНЮВАННЯ ДІПЛОМНОЇ РОБОТИ КЕРІВНИКОМ ТА РЕЦЕНЗЕНТОМ

1. Зміст випускної роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30			
2. Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	6		
3. Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від до 5	5		
4. Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	368		

ОЦІНЮВАННЯ ДІПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ

1. Доповідь	від 0 до 10	10		
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	25		
4. Апробація	від 0 до 10	4		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	44		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	80		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
80	B	4	05.02.26	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	EX	2 (незадовільно)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ	9
1.1. Товарні операції підприємств торгівлі як об'єкт контролю та аналізу	9
1.2. Загальна характеристика ТОВ «Фора» та основні показники його діяльності	15
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ КОНТРОЛЮ І АНАЛІЗУ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ТОВ «ФОРА»	25
2.1. Інформаційне забезпечення контролю та аналізу товарних операцій	25
2.2. Організація та методика контролю товарних операцій	30
2.3. Організація та методика аналізу товарних операцій	40
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ТОВ «ФОРА» ..	49
3.1. Основні напрями та тенденції удосконалення організаційно-методичної роботи контролю і аналізу товарних операцій у ТОВ «Фора»	49
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	62

ВСТУП

Актуальність дослідження. Торгівельна діяльність в економіці України відіграє значну і рушійну роль і є її важливою складовою. Торгівля дозволяє просунути товар від виробника до споживача, що забезпечує для економіки відтворювальний процес, узгодження попиту і пропозицій, а також міжгалузевий обмін.

Торгівельна діяльність завжди відрізнялась від інших видів діяльності та мала свої особливості. На сучасному етапі розвитку торгівлі відбуваються значні зміни у структурі даної сфери, що пов'язано з появою та активним розвитком нових форматів торгівлі, використанням прогресивних технологій продажу, сучасних логістичних та інформаційних систем, а також широким спектром супутніх послуг. Не до кінця опрацьованими залишаються теоретичні проблеми, методика та організація контролю і аналізу товарних операцій торговельних підприємств, це, своєю чергою, впливає на якість інформаційного забезпечення управління діяльністю підприємств.

Останні роки в Україні характеризуються тенденцією посилення конкуренції, зменшення прибутку та зниження темпів розвитку ринку. У зв'язку з зазначеним, керівники підприємств торгівлі перебувають у постійному пошуку шляхів росту рентабельності діяльності. Одним із таких шляхів є ефективне управління товарними запасами, що ґрунтується на формуванні облікової інформації про товарні операції. Отже, необхідна бути приділена особлива увага до організації та методики контролю і аналізу товарних операцій підприємств торгівлі в сучасних умовах господарювання.

Товарні операції є головними на торговельних підприємствах, оскільки надходження, переміщення й продаж товарів є основними операціями у процесі діяльності таких підприємств. Сучасна система контролю та аналізу товарних операцій перебуває у процесах суттєвих змін, оскільки, в процесі контрольно-аналітичної діяльності торговельного підприємства формується інформаційна та методична база, що необхідна для прийняття відповідних управлінських

рішень.

Товарні операції передбачають проведення значної кількості більш дрібних, детальних операцій та дій, що в сукупності й формують їх, тому у зв'язку із широким асортиментом складових елементів, що формують товарні операції на підприємствах торгівлі виникає потреба індивідуального підходу до їх контролю та аналізу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам організації і методики контролю та аналізу товарних операцій присвячена значна кількість наукових праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, зокрема: Л.І. Безгінової, К.С. Олініченко, І.М. Войтович, І.В. Жиглей, Г.В. Даценко, О.М. Кудирко, Т.А. Калінської, Т.М. Чебан, Н.М. Поддубної, О.В. Михайленко, Т.О. Піхур, О. Пристемського, О.І. Стахова, Н.В. Фірсова, А.А. Чаплінської, М.І. Уграк та ін.

Метою дипломної роботи є ідентифікація проблем, обґрунтування організаційних, методичних, практичних рекомендацій та пропозицій з удосконалення контролю та аналізу торговельних операцій на підприємствах роздрібної торгівлі, використання яких сприятиме підвищенню ефективності розвитку торговельної галузі та забезпеченню досягнення ними достатнього рівня прибутковості і рентабельності їх діяльності.

Відповідно до поставленої мети, передбачається виконання наступних завдань:

- дослідити товарні операції підприємств торгівлі як об'єкт контролю та аналізу;

- висвітлити загальну характеристику ТОВ «Фора» та результати його діяльності за три роки;

- розглянути інформаційне забезпечення контролю та аналізу товарних операцій;

- висвітлити організацію та методику контролю товарних операцій у ТОВ «Фора»;

- дослідити організацію та методику аналізу товарних операцій; у ТОВ

«Фора»;

визначити основні напрями та тенденції удосконалення організаційно-методичної роботи контролю і аналізу товарних операцій у ТОВ «Фора».

Об'єктом дослідження є процес організації і методики контролю та аналізу товарних операцій у ТОВ «Фора».

Предметом дослідження виступають теоретико-методологічні та організаційно-методичні аспекти контролю і аналізу товарних операцій підприємств роздрібною торгівлі.

Базою дослідження є ТОВ «Фора», яке належить до торгівельної галузі та займається роздрібною торгівлею в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами.

Методи дослідження. В процесі вирішення поставлених завдань щодо контролю та аналізу товарних операцій використано наукові методи і прийоми синтезу, аналізу, індукції, дедукції (для визначення сутності категорії «товарні операції»; метод порівняння (для виявлення основних проблем та тенденцій фінансово-економічної характеристики ТОВ «Фора»); графічний метод (візуальне представлення отриманих результатів дослідження у вигляді рисунків та графічних зображень); розрахунково-конструктивний (для визначення напрямів удосконалення контролю та аналізу товарних операцій торгівельного підприємства).

Інформаційною базою для написання дипломної роботи були законодавчі та нормативні акти, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань контролю і аналізу товарних операцій на торгівельному підприємстві, дані фінансової звітності ТОВ «Фора», а також результати власних досліджень та розрахунків. Основою для проведення розрахунків слугували дані річної фінансової звітності ТОВ «Фора» – ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан), ф. 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), ф.5 «Примітки до річної фінансової звітності» за 2022-2024 рр. (додатки А, Б, В), Звіти з управління за 2022-2024 рр.

Одержані результати спрямовані на удосконалення контролю та аналізу

товарних операцій рекомендації можуть бути використані в обліковій та аналітичній роботі ТОВ «Фора», а також наведені пропозиції можуть бути доведені до рівня прикладного використання ТОВ «Фора», що функціонує відповідно до вітчизняних та міжнародних нормативно-правових актів.

Структура роботи. Дипломна робота містить усього 61 сторінку друкованого тексту, 28 таблиць, 11 рисунків, список використаних джерел з 49 найменувань, 10 додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

1.1. Товарні операції підприємств торгівлі як об'єкт контролю та аналізу

Торгівельні підприємства є однією з найголовніших ланок економіки України, бо вони виступають посередниками між виробничими підприємствами й фізичними особами та забезпечують населення продовольчими і непродовольчими товарами.

Товарні операції є головними на торгівельних підприємствах, оскільки їх надходження, переміщення й продаж є основними операціями у процесі діяльності таких підприємств, тому ефективне управління ними дозволяє забезпечити постійну високу рентабельність, розширене відтворення збутових мереж, оптимізувати логічну роботу.

При дослідженні товарних операцій важливо визначити сутність понять «торгівля», «торгівельна діяльність», «товарооборот», «товар», «продаж», що наведено в додатку Г.

Щоб зрозуміти доцільність здійснення товарних операцій, перейдемо до розгляду їх економічної сутності та характеристики. Трактуювання терміну «товарні операції» з точки зору фахових джерел та нормативних актів наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Трактуювання поняття «Торгівельні операції» в різних джерелах

Джерело	Визначення
1	2
ЗУ «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»	«договори, що передбачають виконання виключно шляхом фактичної передачі, переміщення та/або постачання продукції та які укладаються на організованих товарних ринках або поза організованими товарними ринками»[29].
Богацька Н.М.	«процес придбання товарів, їх зберігання, рух та подальша реалізація, облік на підприємствах забезпечує збір та систематизацію інформації про товарні залишки на початок і кінець звітного періоду, їх надходження та витрачання, облік товарних операцій здійснюється на підставі супровідних документів, наданих до товарного звіту»[2]
Дзюба О.М.	«процес купівлі та продажу товарних запасів на споживчому, професійному або державному ринку, що має документальне підтвердження та змінює права власності на об'єкт продажу»[8].

Продовження табл. 1.1

1	2
Кудирко О.М.	«всі процеси, пов'язані з придбанням та реалізацією товарів, які виникають на будь-якому етапі товароруху та становлять основу діяльності підприємств роздрібно́ї торгівлі»[16].
Любар О.О.	«це факти господарського життя організацій, пов'язані з надходженням і вибуттям товарів»[18].
Михайленко О., Піхур Т.	«комплекс процесів купівлі, продажу, зберігання, транспортування та підготовки товарів до реалізації на споживчому, професійному або державному ринку. Вони включають у себе як безпосередньо обмін товарами, так і підготовчі процеси, такі як оприбуткування, комплектування та передпродажна підготовка, а також облік, який ведеться на основі документації»[22].
Савченко О.Ю.	«операції, які безпосередньо пов'язані з купівлею/ продажем (надходженням/ вибуттям) товару, що оформляються документально і є передумовою для виникнення поточної дебіторської/кредиторської заборгованості за придбані/реалізовані товари»[37].
Фірсова Н.В.	«всі пов'язані з придбанням та реалізацією товарів процеси, що виникають на будь-якому етапі товароруху та є основою діяльності підприємств роздрібно́ї торгівлі»[44].

Джерело: згруповано автором самостійно

Таким чином, дослідивши думки науковців та нормативно-правові документи, варто зазначити, що сутність терміну «товарні операції» досить вживаний, але його економічна сутність мало розкрита.

На нашу думку, повнота трактування поняття «товарні операції» полягає в купівлі-продажу товарів, їхньому обміні, зберіганні та підготовці для продажу кінцевому споживачеві, тобто це комплексна господарська діяльність, яка включає процес від надходження товарів від постачальників до реалізації, з метою отримання прибутку.

Товарні операції є основою для контролю залишків товарних запасів, аналізу продажів та прийняття бізнес-рішень торговельного підприємства, тобто ці операції охоплюють всі етапи від закупівлі до реалізації, включаючи документообіг, облік, контроль та аналіз.

Оскільки, «товарні операції – це факти господарського життя торговельного підприємства з безпосередньою участю товарів» [46], пропонуємо класифікувати товарні операції за ознаками, які сприятимуть раціональній організації управління та відображення їх в обліку, здійснення їх

контролю та аналізу (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація товарних операцій

Критерій класифікації	Види товарних операцій
За відношенням до видів торговельної діяльності	у підприємствах роздрібно́ї торгівлі; у підприємствах оптової торгівлі; у підприємствах електронної торгівлі; експортно-імпортні
За видами товарів	з продовольчими товарами; з непродовольчими товарами; з товарами виробничого призначення; зі споживчими товарами
За етапом товароруку	пов'язані з надходженням товарів; пов'язані з внутрішнім переміщенням товарів; пов'язані зі зберіганням товарів; пов'язані з реалізацією товарів; пов'язані з післяпродажним обслуговуванням; пов'язані з ліквідацією та іншим вибуттям товарів
За відношенням до виду обліку	у бухгалтерському обліку; в управлінському обліку; у податковому обліку
За періодичністю виникнення	постійні; сезонні; періодичні; одноразові
За доцільністю витрат	продуктивні; непродуктивні
За видом діяльності	виникають в основній діяльності; виникають в результаті надзвичайних подій
За сферою реалізації	товари з попередньою оплатою; товари з наступною оплатою
За формою доставки (здійснення) товарної операції	товари із самовивозом; товари доставлені кур'єрською службою
За системою лояльності	із застосуванням знижок; із застосуванням бонусів; із реалізації акційних пропозицій
За місцем надання	на території України; за кордоном
За доцільністю витрат	витрати з транспортування; витрати з отримання товарів; витрати з складування товарів; витрати з підтримки товарно-матеріальних запасів; витрати на упаковку товарів; витрати при відвантаженні; адміністративні витрати

Джерело: згруповано автором самостійно за [35]

Наведена класифікація повинна бути покладена в основу розробки методичних підходів щодо контролю та аналізу товарних операцій, що дозволить уникнути перекручування обліково-інформаційних ресурсів і підвищити ефективність управління, надасть аналітичність та деталізацію відповідно до процесів, які відбуваються на торговельному підприємстві.

Варто виділити окремі ознаки, що дозволять відстежувати можливість застосування програм лояльності для клієнтів «за системою лояльності» та

шляхів доставки товару до клієнта «за формою доставки», що є особливо актуальним в умовах здійснення інтернет-торгівлі.

Товарні операції, що здійснюються на підприємствах торгівлі, передбачають використання наступних способів їх здійснення (табл. 1.3):

Таблиця 1.3

Способи здійснення товарних операцій на підприємствах роздрібно́ї торгівлі в Україні

Вид товарних операцій	Спосіб здійснення
Стаціонарна реалізація	товарні запаси продаються в спеціалізованих приміщеннях – магазинах через посередника – продавця
Дистанційна стаціонарна торгівля	товари продаються на спеціалізованих, як правило, великих торговельних площах, де їх покупець самостійно, без продавця, бере товар та розраховується на касі через касира
Стаціонарна торгівля без візуального представлення товарів	Торгівля здійснюється в складських приміщеннях, характеризується виносом товару зі складу та зниженими, порівняно із ринком, цінами продажу
Інтернет-торгівля	торгівля із використанням віртуальних інтернет-площ для реалізації товарів, що супроводжується виключно візуальною оцінкою товару та його характеристик в описовій формі
Каталогова торгівля	представлення товарів за допомогою спеціально макетованих каталогів, що використовуються продавцями для забезпечення візуалізації товарів, що пропонуються покупцям
Торгівля із використанням інструментів автоматизації	Товари продаються через спеціальні пристрої – автомати, що не потребує використання послуг продавця та касира

Джерело: складено автором за [34]

Варто зазначити, що з розвитком торгівлі постійно змінюються та удосконалюються канали представлення товару покупцеві та його продажу. При цьому, відбувається постійне зростання кількості об'єктів торговельної інфраструктури.

Таким чином, розглянувши економічну сутність та способи здійснення товарних операцій торговельних підприємств роздрібно́ї торгівлі, доцільно виділити ключові аспекти їх здійснення: придбання товарів та реалізація, документальне підтвердження, право власності тощо (табл. 1.4).

Особливості здійснення товарних операцій можуть відрізнятися залежно від багатьох факторів, таких як вид товару, його ціна, ринкові умови, тип операції (купівля або продаж), спосіб оплати, умови доставки тощо.

Таблиця 1.4

Ключові аспекти при здійсненні товарних операцій підприємств роздрібною торгівлі

Ознаки товарних операцій	Характеристика
Придбання товарів та реалізація	Придбання товарних запасів для подальшої реалізації або використання у виробництві, а також їх продаж кінцевому споживачеві.
Документальне підтвердження	Кожна операція повинна мати відповідні документи, як накладні, акти, товарно-транспортні накладні, прибуткові ордери, рахунки-фактури, інвойси, довіреності, картки складського обліку, накази про уцінку тощо.
Право власності	Головним наслідком операції є перехід права власності на товар від однієї сторони до іншої.
Зміна цін	Здійснення уцінки товарів на підставі розпорядчого документа
Імпорт та експорт	Імпорт — це ввезення іноземних товарів в Україну, а експорт — вивезення товарів за кордон.
Облік, контроль, аналіз	Ведення точного обліку, контролю і аналізу товарних операцій є важливим для забезпечення рентабельності, оптимізації логістики та ухвалення ефективних управлінських рішень.
Втрати	Природні товарні втрати, що виникають внаслідок впливу зовнішніх умов, також є частиною товарних операцій.

Джерело: складено за [26]

Доцільно виділити й декілька загальних особливостей, які варто враховувати при здійсненні товарних операцій:

- документація — здійснення товарних операцій потребує певної документації. Достовірна та правильна документація забезпечує збереження інформації про транзакцію та регулювання взаємовідносин між покупцем і продавцем;

- переговори — перед здійсненням товарних операцій покупець та продавець, як правило, проводять переговори щодо умов операції, таких як ціна, умови оплати, доставки тощо;

- взаємодія з клієнтами — успішні товарні операції потребують взаємодії з клієнтами;

- управління складом — здійснення товарних операцій безпосередньо пов'язане з управлінням складом, де зберігаються товари перед їх реалізацією;

- контроль якості — важливо впевнитися в тому, що товар відповідає всім

вимогам та стандартам якості та безпеки;

- маркетинг – успішні товарні операції потребують розуміння ринкових умов та рекламних стратегій.

Крім вищенаведених особливостей, є й інші аспекти, що впливають на здійснення товарних операцій. До них можна віднести:

- правові аспекти (закони про захист прав споживачів, податкове законодавство, міжнародні договори та угоди, правила та стандарти безпеки);

- фінансові аспекти (кредитування, зміни валютних курсів, ризики та страхування);

- етику та соціальну відповідальність (дотримання вимог збереження екології, забезпечення прав праці та інших соціальних норм).

Забезпечення ефективної логістики є ключовим чинником успіху здійснення товарних операцій, оскільки логістика є важливою складовою успішної бізнес-стратегії суб'єкта господарювання. Адже логістична діяльність підприємства роздрібної торгівлі охоплює традиційні сфери закупівельної, збутової, внутрішньовиробничої, складської, транспортної, інформаційної логістики, управління замовленнями та управління запасами, формування інфраструктури логістичних процесів, а також організаційно-управлінську діяльність зі створення та управління цією системою.

Отже, дослідження товарних операцій показало, що вони займають ключову роль на торгівельних підприємствах і становлять велику частку у валюті балансу.

У процесі здійснення товарних операцій діяльності торгівельне підприємство може допустити певні помилки, а оскільки це операційна діяльність, частка якої є найбільшою у доходах та витратах підприємства, слід здійснювати їх систематичний контроль та аналіз для забезпечення належного обліку та зниження рівня помилок.

1.2. Загальна характеристика ТОВ «Фора» та основні показники його діяльності

Дипломна робота була виконана за матеріалами ТОВ «Фора», яка входить до складу Fozzy Group – однієї з найбільших торгово-промислових груп України. Контроль над ТОВ здійснює компанія ПАТ «Закритий недиверсифікований венчурний корпоративний інвестиційний фонд «Бенефіт», яка знаходиться у власності ТОВ «Фоззі Груп» («Кінцеве материнське підприємство»).

ТОВ «Фора», код ЄДРПОУ 32294897, було зареєстровано 02.12.2002 р. за юридичною адресою: Київська обл., Бучанський р-н, м. Вишневе, вул. Промислова, 5.

Основними видами діяльності за (КВЕД) є: 47.11 «Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами», 47.29 «Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах», 47.91 «Роздрібна торгівля через інтернет-магазини або по пошті», 10.13 «Виробництво м'ясних продуктів», 10.71 «Виробництво хліба та хлібобулочних виробів; виробництво борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання», 10.85 «Виробництво готової їжі та страв» [25].

Оскільки, ТОВ «Фора» належить до підприємств роздрібної торгівлі, доцільно розглянути показники здійснення роздрібної торгівлі в Україні за 2020-2025 рр. (рис. 1.1), аналізуючи дані якого можна підсумувати, що попри війну у 2025 р. оборот роздрібної торгівлі України очікується в розмірі 3,612 трлн грн. Це на +17,7% більше, ніж у 2024 р. (3,071 трлн грн).

Оборот зростає також на протязі 2020-2025 рр. і в доларовому еквіваленті (+3,1%). На зростання абсолютних значень роздрібного товарообороту вплинули зростання рівня інфляції (12%) та обмінного курсу української гривні до долара США (приблизно 41,75 грн за \$1).



Рис. 1.1. Обсяг роздрібної торгівлі в Україні за 2020-2025 рр.

Джерело: [36]

Негативним фактором є те, що у 2024 р. почала рости частка тіньового ритейлу, в основному через збільшення податкового навантаження на бізнес. До війни за оцінками економістів частка тіньового ритейлу становила приблизно 30%. На думку економістів, товарообіг продовжить переходити в тінь і в 2025 р., а після зростання податків це частка зросте до 45% [36].

ТОВ «Фора» є однією із найбільших мереж роздрібної торгівлі в Україні, яка асоціюється з мережею сучасних продуктових магазинів поблизу дому, налічує понад 360 магазинів у десяти регіонах України, є лідером за кількістю торгових точок у Київській області та обслуговує понад 450 тис. покупців.

Кожне успішне підприємство має власне внутрішнє структурування менеджменту. Внутрішнє керування магазинів «Фора» зображено на рис. 1.2.

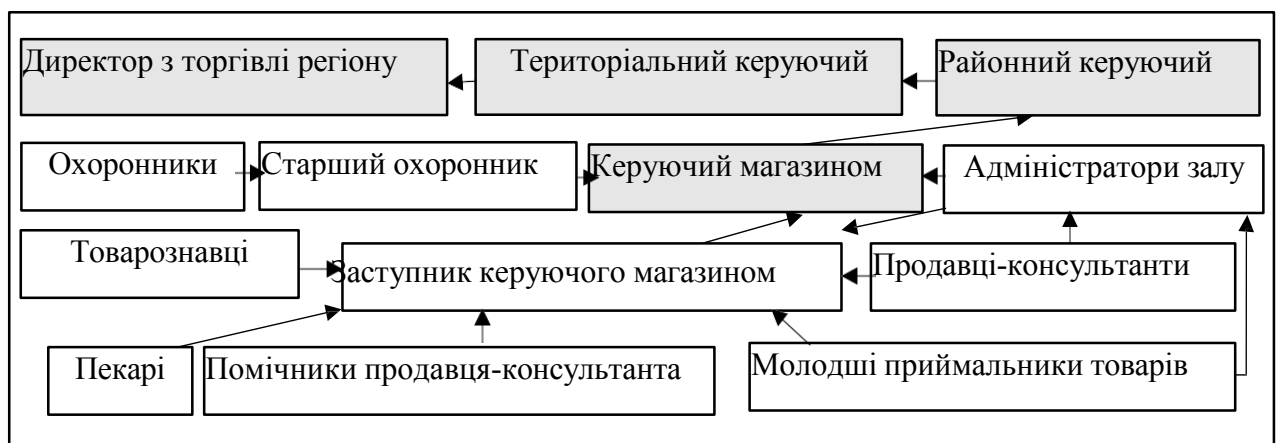


Рис. 1.2. Організаційна структура магазинів «Фора»

Джерело: складено на основі [25]

Розглянувши організаційну структуру магазинів ТОВ «Фора» можна зробити висновки, що організація керування повністю розподіляє повноваження та відповідальність за функціями керування.

На рис. 1.3 наведено організаційну структуру та засади формування управління ТОВ «Фора».

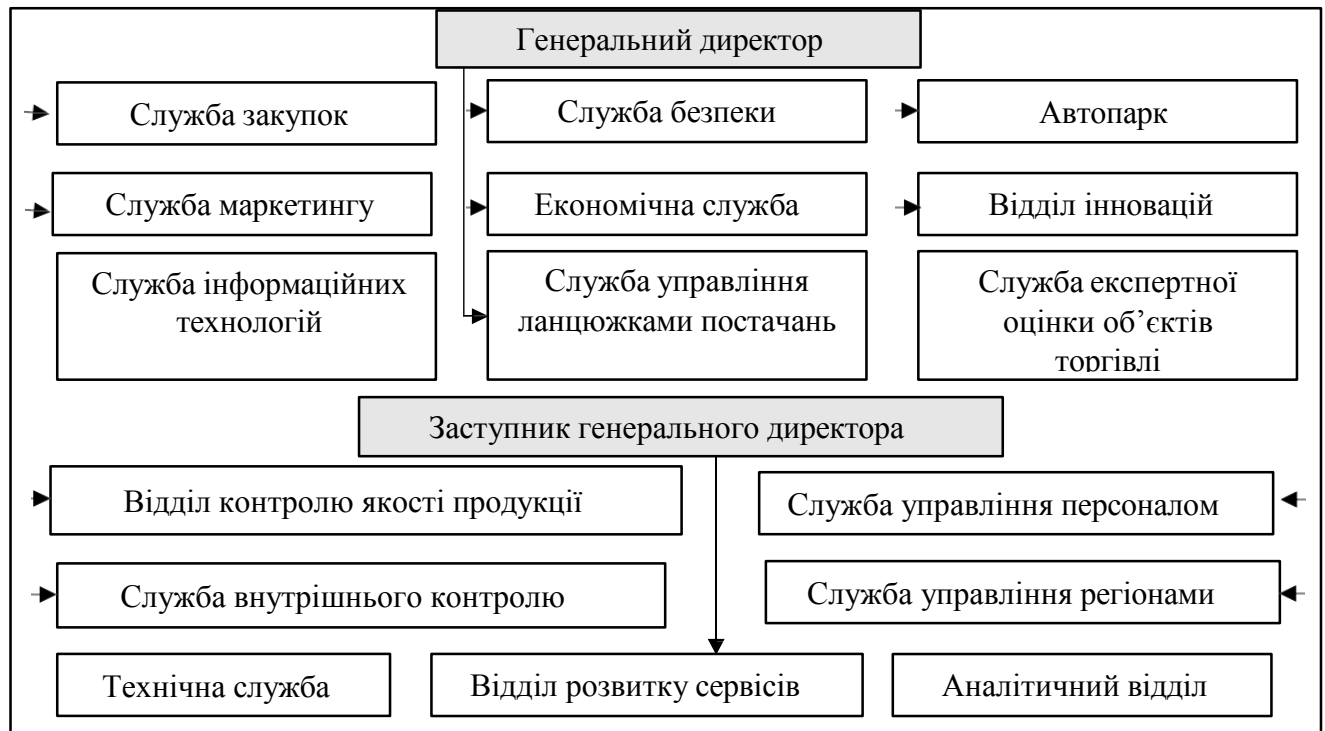


Рис. 1.3. Організаційна структура управління ТОВ «Фора»

Джерело: складено на основі [25]

Як бачимо, структура ТОВ «Фора» поєднана з її складовими підрозділами керування на всіх ступенях та відповідає цілям, функціям управлінських процесів, організації співробітників з точки зору чисельності та професійності, а також комунікаційного інформування.

ТОВ «Фора» є складовою Fozzy Group. Це – одна з найбільших торгово-промислових груп України зі штаб-квартирою у Києві, і один з провідних українських ритейлерів з понад 700 торговими точками по всій країні. Окрім роздрібної торгівлі, група компаній має бізнес-інтереси у харчовій промисловості, банківській справі, ІТ, логістиці, медичному та ресторанному бізнесі. Складові організації діяльності ТОВ «Фора» у складі Fozzy Group

наведено на рис. 1.4.

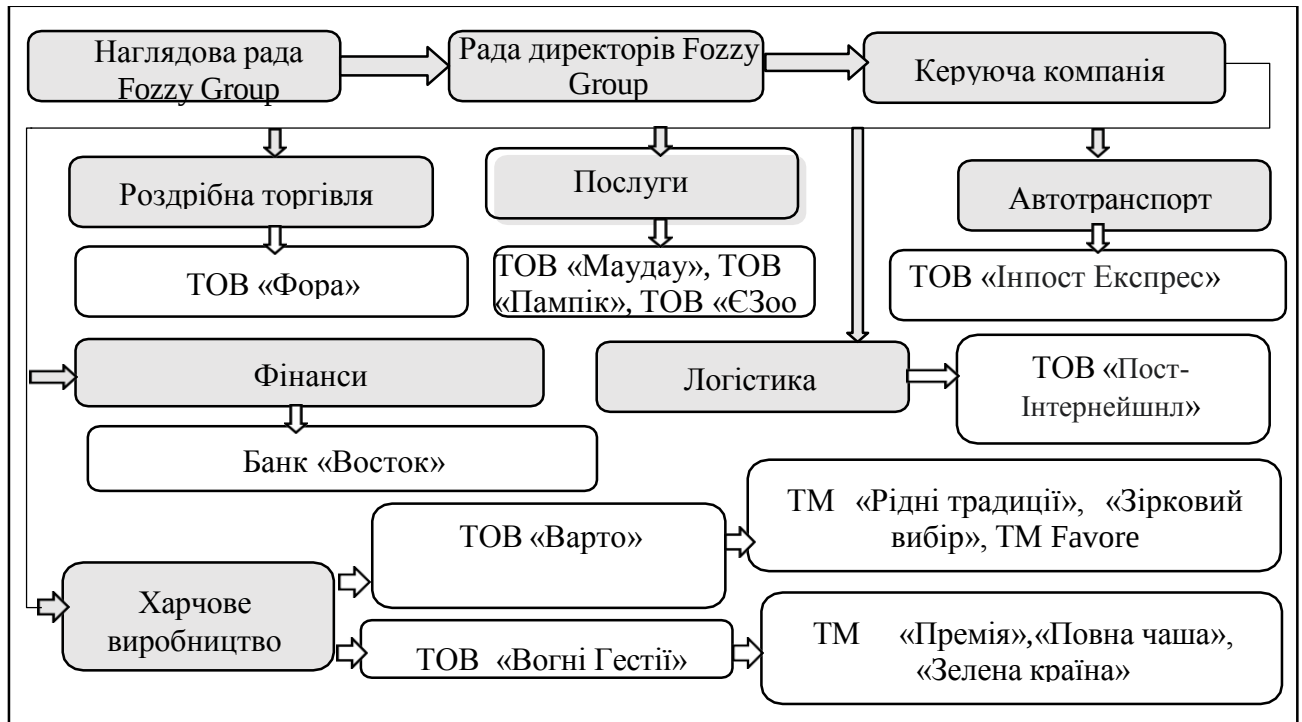


Рис. 1.4. Складові організації діяльності ТОВ «Фора»

Джерело: [25]

Сучасні роздрібні торговельні підприємства (в т.ч. ТОВ «Фора») працюють в умовах жорсткої конкуренції, підвищеного ризику та непередбачуваності, що вимагає від учасників ринку коригування власних стратегій, адаптації їх до вимог цільової аудиторії, що передбачає пошук нових форматів закладів, методів продажу, асортиментних позицій, розбудови ефективних комунікацій зі споживачами, підвищення якості обслуговування, запровадження інноваційних технологій тощо.

У табл. 1.5 наведено рейтинг торговельних компаній галузі «Роздрібна торгівля» за 2023-2025 рр. Дані таблиці свідчать, що у рейтингу підприємств роздрібною торгівлі лідируючу позицію займає АТБ-маркет, виторг якого в 2024 р. проти 2023 р. збільшився 22,08%, а в 2025 р. на 15,3% проти 2024 р. ТОВ «Фора» входить в трійку торговельних підприємств за обсягом виторгу, який в 2024 р. порівняно з 2023 р. зріс на 50,5%, а в 2025 р. на 18,5% [27].

Таблиця 1.5

Рейтинг торговельних компаній галузі «Роздрібна торгівля» за 2023-2025 рр.

№ у рейтингу		Назва торгової мережі	Виторг, млрд грн			Зміни в абсолютних величинах порівняно з:		Темпи зростання зниження у % до:	
			2023	2024	2025	2024 до 2023	2025 до 2024	2024 до 2023	2025 до 2024
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1		АТБ-маркет Дніпропетровська область	148.33	181.09	208.91	32,76	27,82	22,08	15,3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2		Сільпо-фуд місто Київ	69.99	84.73	93.02	14,74	8,29	21,05	9,8
3		Фора Київська область	19.59	29.49	34.95	9,9	5,45	50,5	18,5
4		Комфі трейд Дніпропетровська область	16.58	27.63	31.04	11,05	3,41	66,6	12,3
5		Метро місто Київ	20.15	25.55	28.75	5,4	3,2	26,8	12,5
6		Розетка місто Київ	18.39	25.46	29.74	7,07	4,28	38,4	16,8
7		РУШ Дніпропетровська область	15.69	21.00	26.93	5,31	5,93	33,8	28,2
8		Varus Дніпропетровська область	16.01	17.51	20.02	1,5	2,51	9,3	14,3
9		Велика кишеня місто Київ	16.38	17.16	19.92	0,78	2,76	4,76	16,1

Джерело: згруповано автором самостійно на основі [27]

Варто зазначити, що вперше від початку повномасштабної війни жодне наведене в табл. 1.5 торговельне підприємство не зазнало збитків, в цілому 9,82 млрд грн сукупний прибуток лідерів українського ритейлу склав 9,82 млрд грн [36].

Збільшення оборотів та виторгів підприємств роздрібної торгівлі прямо

впливає на кількість сплачених компаніями податків та фінансову спроможність української держави. Станом на 01.09.2025 р. податки склали майже 61% доходів зведеного бюджету України, так, 70 великих торгівельних компаній сплатили за першу половину 2025 р. 114,82 млрд грн податків [36].

Вагомий податковий внесок зробили мережі супермаркетів “Сільпо” та “Фора”. За I півр. 2025 р. ТОВ «Сільпо-Фуд» сплатило 4,73 млрд грн податків, зборів та єдиного соціального внеску, відповідно ТОВ “Фора” сплатила майже 1,73 млрд грн., разом Fozzy Group, куди входять обидві мережі, сплатила за I півр. 2025 року 7,91 млрд грн податків, зборів та єдиного соціального внеску[36].

Варто зазначити й те, що мережа супермаркетів «Фора» в 2024 р. стала найбільшим роботодавцем у Київській області., у ТОВ «Фора» працювало понад 9,1 тис. співробітників.

ТОВ «Фора» знаходиться на загальній системі оподаткування, сплачує такі податки на збори: податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), військовий збір, єдиний соціальний внесок (ЄСВ), екологічний податок, ПДВ, акцизний податок, податок на прибуток.

Організаційна форма апарату бухгалтерії ТОВ «Фора» побудована за централізованим принципом, тобто весь персонал бухгалтерії підпорядкований як методично, так і адміністративно головному бухгалтеру. Головний бухгалтер ТОВ «Фора» Танцура Ю.О. безпосередньо підзвітний керівнику даного підприємства Струкову О.А.

У ТОВ «Фора» використовують автоматизовану форму ведення обліку із застосуванням бухгалтерської програми «BAS Роздрібна торгівля», в якій здійснюється планування та аналіз продажів і поставок та управління ними, управління складськими запасами, можливість самообслуговування клієнтів через web додатки, контроль роботи торгових представників, аналіз цін і управління ціновою політикою, інтеграція з торговим обладнанням, аналітична звітність з торгової діяльності, а складання звітності здійснюють в з використанням програми «MEDOC».

Для проведення оцінки ефективності результатів господарської діяльності ТОВ «Фора» в табл.1.6 проведемо аналіз основних фінансових показників діяльності підприємства за підсумками 2022-2024 рр.

Таблиця 1.6

Основні фінансові показники діяльності ТОВ «Фора» за 2022-2024 рр.

Показники	2022 р.	2023р.	2024 р.	Зміни в абсолютних величинах порівняно з:		Темпи зростання зниження у % до:	
				2023 до 2022	2024 до 2023	2023 до 2022	2024 до 2023
Капітал (станом на кінець періоду)							
Валюта балансу, тис. грн	7 819 573	9 923 200	11982158	2103627	2058958	26,9	20,7
Власний капітал, всього, тис. грн	79044	100502	521697	21458	421195	27,1	419,1
Непокриті збитки, тис. грн	375711	361485	246454	-14226	- 115031	-3,8	-31,9
Позиковий капітал, тис. грн	273000	274040	165947	1040	-108093	3,8	-39,5
Поточні зобов’язання і забезпечення, тис. грн	6197013	7897089	9189057	1700076	1291968	27,4	16,3
Необоротні активи, тис. грн	3 397 621	4 624 761	5878285	1227140	1253524	36,1	27,1
Нематер. активи, тис. грн	12 964	55 107	129308	42143	74201	325,1	134,7
Основні засоби, тис. грн	3 145 184	4 289 338	5 302 235	1144154	1012897	36,3	23,6
Інвестиційна нерухомість, тис. грн	56 945	106 813	120429	49868	13616	87,6	12,7
Довгострокові фінансові інвестиції, тис. грн	34 829	34 829	-	-	-34829	-	-
Довгострокова дебітор. заборгованість, тис. грн	966	2 989	2236	2023	-753	209,4	-25,2
Оборотні активи, тис. грн	4 421 952	5298 439	6103873	876487	805434	19,8	15,2
у т.ч. запаси, тис. грн	1766 448	1796168	2689929	29720	893761	1,6	49,8
Економічні показники							
Чистий дохід від реалізації товарів, тис. грн	19593543	29493148	34952621	9899605	5459473	50,5	18,5
Собівартість проданих товарів, тис. грн	14308731	22038194	25224750	7789463	3186556	54,0	14,5
Валовий прибуток, тис. грн	5284812	7454954	9727871	2170142	2272917	41,1	30,5
Чистий фін. результат: прибуток (збиток), тис. грн	9657	21458	123504	11801	102046	122,2	475,5

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності підприємства (дод. А, Б, В)

Аналізуючи дані табл. 1.6, можна зазначити, що в цілому ТОВ «Фора» за період діяльності 2022-2024 рр. значно покращило показники своєї діяльності.

Зокрема, варто зазначити, що статутний капітал ТОВ «Фора» належить єдиному учаснику ПАТ «Рітейл Капітал». За 2022 р. змін у складі учасників ТОВ «Фора» та змін розміру статутного капіталу не відбулося. Станом на 31.12.2024 р. зареєстрований та повністю сплачений статутний капітал становив 750 000 тис. грн.

Станом на 31.12.2024 р. та 31.12.2023 р. статутний капітал ТОВ складає 450 016 тис. грн, при цьому частка учасника ПАТ «Бенефіт» складає 99,9969%, учасника ПрАТ «Фора Рітейл» – 0,0031%.

У 2024 р. було прийняте рішення про збільшення статутного капіталу, але на звітну дату остаточне рішення не було подане державному реєстратору, інформація про власників не змінювалась та сума незареєстрованого капіталу становить 300 000 тис. грн, при цьому частка учасника ПАТ «Бенефіт» – 99,9969%, учасника ПрАТ «Фора Рітейл» – 0,0031%.

Позитивним фактом є той, що загальна сума власного капіталу протягом 2022-2024 рр. мала позитивне значення, тобто в 2023 р. збільшилась проти 2022 р. на 27,1%, а в 2024 р. проти 2023 р., зросла на 419,1%, хоча підприємство має непокріті збитки протягом останніх років, але має змогу перераховувати кошти на розвиток торгівельної діяльності.

Позитивним також для базового підприємства є зменшення розміру позикового капіталу в 2024 р. на 39,5% проти 2023 р. Але, варто зазначити, що за період 2022- 2024 рр. ТОВ «Фора» не виконало певні фінансові і нефінансові умови (ковенанти) за довгостроковими кредитними угодами з декількома банками, а невиконання цих умов надає банкам юридичне право вимагати дострокового повернення грошових коштів по кредитним зобов'язанням.

Керівництво ТОВ «Фора» оцінило ймовірність вимоги дострокового погашення кредитів з боку банків як низьку, і після звітної дати отримало від банків відповідні запевнення. Однак, оскільки станом на 31.12. 2024 р. у ТОВ «Фора» не було безумовного права відстрочити погашення цього зобов'язання,

принаймні на дванадцять місяців після цієї дати, залишок по банківським позикам в 2024 р. у сумі 178 920 тис. грн було відображено у складі короткострокових зобов'язань за позиками (31.12.2023 р. – 287 240 тис.грн).

Довгострокова дебіторська заборгованість в 2024 р. становила 2236 тис. грн за договорами суборенди, але вона порівняно з 2023 р. має тенденцію до зменшення на 25,2%.

Нематеріальні активи підприємства в 2023 р. зросли проти 2022 р. на 325,1%, а в 2024 р. проти 2023 р. на 134, 7 % за рахунок купівлі програмного забезпечення, яке в основному представлене спеціалізованим програмним забезпеченням, яке було розроблене для ТОВ «Фора» для використання у виробничих цілях: платформа електронної комерції E-som, програмна продукція Loyalty Фора, ПЗ Мобільний додаток ФОРА, ПЗ Unika, мобільний додаток Суперфорівець, ПП Фора Аналітикс.

Позитивним є оновлення складу основних засобів, а саме купівлею вантажного транспорту для логістичних цілей та генераторів для забезпечення безперервної роботи магазинів. Так, в 2023 р. залишки основних засобів збільшились на 36,3%, а в 2024 р. проти 2023 р. зросли на 23,6%.

Залишки запасів базового підприємства змінювались несуттєво, зокрема в 2023 р. вони зросли на 1,6% проти 2022 р., а в 2024 р. проти 2023 р. на 49,8%. Станом на 31.12.2024 р. та на 31.12.2023 р. товари в обороті вартістю 15 185 тис. грн перебувають в якості забезпечення зобов'язань за банківськими кредитами ТОВ «Фора».

Чистий дохід від реалізації в 2023 р. збільшився на 50,5% проти 2022 р., а в 2024 р. на 18,5 % проти 2023 р. Пропорційно зміні чистого доходу від реалізації на базовому підприємстві змінювалась і собівартість, зокрема, в 2023 р. вона збільшилась на 54% проти 2022 р., а в 2024 р. проти 2023 на 14,5%.

Завдяки активній торгівельній діяльності, ТОВ «Фора» є прибутковим підприємством протягом 2022-2024 рр., оскільки за 2023 р чистий прибуток збільшився на 122,2% проти 2022 р., а в 2024 р. проти 2023 р. зріс в чотири рази – на 475,5%, що є позитивним фактом для підприємства.

Отже, хоча ТОВ «Фора» продовжує свою операційну торгівельну діяльність, але існують обставини, які знаходяться поза межами впливу управлінського персоналу, насамперед це тривалість та інтенсивність війни, ситуація на фронті та можливі зміни у військовій тактиці росії, занепокоєння щодо безпеки та нестача працівників, що ускладнює ведення бізнесу.

Однак, ТОВ «Фора» продовжує вживати заходів щодо подолання цих викликів, зокрема: проведена оптимізація графіків роботи магазинів, оптимізація витрат, переглянуто асортимент товару, проведені переговори із постачальниками та партнерами для отримання більш лояльних умов співпраці, адаптовано логістику, вжито заходів із резервного копіювання даних із використанням хмарних технологій та заходи із диференціації місць зберігання інформації.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ КОНТРОЛЮ І АНАЛІЗУ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ТОВ «ФОРА»

2.1. Інформаційне забезпечення контролю та аналізу товарних операцій

Вагомим фактором побудови ефективного управління сучасним торгівельним підприємством в умовах динамічних змін стає наявність надійного інформаційного забезпечення. Систему нормативно-правового регулювання контролю і аналізу товарних операцій у ТОВ «Фора» як основу інформаційного забезпечення, структуруємо за 5 рівнями (рис. 2.1).

Система нормативно-правового регулювання щодо контролю і аналізу товарних операцій	
I рівень – нормативно-правові акти найвищої юридичної сили	
ЗУ: «Про бухгалтерський облік та фін. звітність в Україні», «Про захист прав споживачів», «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», «Про аудит фін. звітності та аудиторську діяльність», Цивільний кодекс, Господарський кодекс, Податковий кодекс	
II рівень – документи, що визначають загальні принципи, правила і способи проведення контролю та аналізу товарних операцій	
НПСБО	НС(П)БО 1 «Загальні вимоги до фін. звітності»; НПСБО «Запаси», НПСБО 10 «Дебіторська заборгованість», НПСБО 11 «Зобов'язання», НПСБО 15 «Доходи», НПСБО 16 «Витрати».
МСБО	МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 2 «Запаси», МСБО 18 «Дохід», МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки», МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання», МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність», МСБО 24 «Розкриття інформації про пов'язані сторони», МСФЗ 15 «Дохід від договору з клієнтами»
III рівень – методичні вказівки, рекомендації та роз'яснення	
Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства, Методичні рекомендації щодо заповнення форм фін. звітності, Інструкція про застосування Плану рахунків бух. обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, Рекомендації щодо проведення перевірок з контролю якості аудиторських послуг	
IV рівень – внутрішні документи суб'єктів господарювання	
Статут, Наказ про облікову політику щодо товарних операцій, звіти відділу внутр. контролю; судові, арбітражні, консалтингові матеріали; інформація, отримана із опитування ділових розмов із керівництвом та працівниками, робочий план рахунків, графіки документообігу	
V рівень – документи, що регламентують облік та форми фін. та податкової звітності	
Первинні документи, реєстри обліку в автоматизованій системі обліку, форми фін. звітності, Податкові декларації з додатками, уточнюючі розрахунки	

Рис. 2.1. Система нормативно-правового регулювання контролю і аналізу
товарних операцій ТОВ «Фора»

Джерело: згруповано автором самостійно

Аналіз чинного законодавства України та зарубіжних країн щодо здійснення товарних операцій на підприємствах роздрібно́ї торгівлі (в т.ч. і у ТОВ «Фора») та проведення їх контролю та аналізу виявив певні проблеми, що потребують вирішення та удосконалення, до основних з яких належать:

- прийняття єдиного нормативного законодавчого акту щодо регулювання торгівельної діяльності (в т.ч. і товарних операцій), де необхідно відобразити специфіку та порядок її здійснення. Щодо необхідності розробки такого документа постійно ведуться дискусії і навіть вже було розроблено та подано до ВРУ проєкт ЗУ «Про внутрішню торгівлю», але його так і не було ухвалено;

- розробка спеціалізованих нормативних документів для регулювання діяльності великих бізнес-структур торгівлі – ритейлерів, до яких належить «Фора», оскільки такі структури ведуть торгівельну діяльність в Україні та відповідають сучасним тенденціям розвитку торгівлі у світі, але нормативне регулювання їх діяльності, у т.ч. щодо товарних операцій, наразі недостатнє або відсутнє;

- узгодження норм Господарського і Цивільного кодексів України щодо окремих договорів, які обслуговують торгівельну діяльність з урахуванням пріоритету норм Господарського кодексу;

- розробка методичних рекомендацій, які визначатимуть особливості певних форм торгівельної діяльності, наприклад, Методичних рекомендацій з обліку діяльності фірмових магазинів ТОВ «Фора», що сприятиме достовірному та повному відображенню операцій з руху товарів та пов'язаних з цим операційних витрат у звітності для задоволення інформаційних потреб користувачів всіх рівнів.

Крім застосування нормативно-правової бази, відділ контролю та аналітики у ТОВ «Фора» використовують облікові джерела, тому інформаційно-облікове забезпечення товарних операцій у ТОВ «Фора» представимо на рис. 2.2, що дозволить перейти до вивчення усіх аспектів контролю та аналізу.



Рис. 2.2. Інформаційно-облікове забезпечення контролю та аналізу товарних операцій у ТОВ «Фора»

Джерело: згруповано автором самостійно

Проводячи контроль і аналіз товарних операцій у ТОВ «Фора», насамперед звертається увага на облікову політику торговельного підприємства, а саме на основні її елементи щодо товарних операцій, які є основою формування інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень, а тому мають бути розроблені та узгоджені керівництвом підприємства.

Окремого стандарту, який регулював би виключно ОПП, ні в українському, ні в міжнародному законодавстві немає. При цьому, загальні моменти щодо ОПП врегульовані: НП(С)БО 1; НП(С)БО 6; МСБО 1; МСБО 8 (ТОВ «Фора» складає фінансову звітність за МСФЗ). Крім того, про ОПП згадує і ЗУ «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [33].

В сучасних умовах війни, яку розв'язала російська федерація проти України, виникає необхідність перегляду норм ОПП щодо товарних операцій підприємств торгівлі (в т.ч. і ТОВ «Фора») згідно з пропозиціями (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Пропозиції для перегляду норм щодо товарних операцій в умовах військових
дій у Положенні про ОПП

Події, які призводять до змін в ОПП	Напрями перегляду норм ОПП
Зміни в частині організації обліку розрахунків з дебіторами	Війна впливає на здатність контрагентів виконувати свої зобов'язання, внаслідок чого можуть значно зрости втрати від сумнівних і безнадійних боргів. У такому випадку виникає необхідність у перегляді методу обчислення резерву сумнівних боргів (за потреби – спосіб визначення коефіцієнта сумнівності), а також коефіцієнтів ризику за чинниками, що впливають на ризик невиконання зобов'язань
Зміни в частині обліку забезпечень	Підприємство може вдатися до створення нових або перегляду вже існуючих забезпечень майбутніх витрат і платежів
Зміни в частині організації обліку торговельних витрат	Внаслідок військових дій можуть змінитися обсяги продажу товарів, їх асортимент тощо Підприємство може, внести зміни в перелік і склад торговельних витрат, змінити систему обліку цих витрат та варіант зведеного обліку. Також необхідно визначити порядок обліку та документального оформлення витрат у разі відсутності оригіналів первинних документів
Релокація підприємства на безпечні території	Підприємство повинно формалізувати обліку витрат на релокацію, організацію виробництва на новому місці тощо
Знищення, втрата, знецінення товарних запасів внаслідок війни	Формалізація облікових підходів щодо відображення цих втрат. Фіксація втрат або пошкодження товарних запасів та їх документальне оформлення
Надання допомоги на оборону	Формалізація обліку та документальне оформлення збору коштів / безкоштовної передачі товарів та коштів; реалізації товарів із відрахуванням частини виручки на потреби оборони
Втрата первинних документів, ускладнення з отриманням оригіналів	Порядок дій при втраті первинних документів внаслідок війни. Порядок застосування електронного документообігу

Джерело: складено автором самостійно за [38]

Далі, ґрунтуючись на вищевикладеному, проведемо експертну оцінку Положення про облікову політику ТОВ «Фора» (додаток Д) у табл. 2.3.

Згідно з обраною шкали Положення про ОПП, що оцінене від 60 балів, є ефективним, відповідно, Положення про ОПП ТОВ «Фора» є достатньо ефективним (62 бали).

Таблиця 2.3

Результати оцінювання Положення про ОПП ТОВ «Фора»

Відповідь	Кількість	Оцінка
Так	27	54
Частково	8	8
Ні	14	0
Разом	49	62

Джерело: складено автором на основі додатка Д

Разом з тим, в даному Положенні є певні негативні моменти, які вимагають доопрацювання:

стосовно організаційного аспекту ОПП у ТОВ «Фора» (не наведена організаційна структура бухгалтерії; відсутнє Положення про бухгалтерію та посадові інструкції на працівників бухгалтерії як додатки; не вказана незмінність ОПП протягом звітного року та від одного звітного року до іншого; відсутнє Положення про ведення обліку товарів на складах; список та коди структурних підрозділів ТОВ «Фора»);

стосовно технічного аспекту ОПП ТОВ «Фора» (відсутній докладний графік документообігу з обліку товарних операцій; власні форми первинних документів; не вказано, які програмні засоби використовує підприємство для здійснення обліку товарних операцій);

стосовно методичного аспекту ОПП (практично відсутня методологія обліку товарів як складової запасів підприємства, і, відповідно, порядок формування та відображення в обліку торговельних витрат):

ОПП ТОВ «Фора» складена на основі принципу безперервності діяльності і не містить будь-яких положень, які могли б знадобитися у випадку неможливості продовження діяльності на безперервній основі (додаток Е).

В результатів можна стверджувати, що, виходячи з даного наказу, керівництво ТОВ «Фора» отримує лише частково розуміння того, чи можна при прийнятті управлінських рішень щодо торговельних операцій повністю спиратися на дані обліку або необхідно також залучати інші інформаційні джерела.

Підсумовуючи все вищезазначене, можемо стверджувати, що розробка ефективної системи контролю і аналізу товарних операцій у ТОВ «Фора» є неможливою в тому випадку, коли відсутній належний рівень інформаційного забезпечення. Оперативне, узагальнене й достовірне інформаційне забезпечення є запорукою якості як процесу контролю та аналізу, так і його висновків.

2.2. Організація та методика контролю товарних операцій

Важливою складовою управління товарними операціями, без якої неможлива повноцінна реалізація інших управлінських функцій у ТОВ «Фора», є контроль. Відсутність на торгівельних підприємствах роздрібної торгівлі реального управління та контролю товарних операцій негативно впливає на якість, ефективність та достовірність отриманих результатів контролю, є причиною значних відхилень та порушень у процесі торгівельної діяльності.

В період сьогодення постає питання розробки моделі контролю товарних операцій, тому за результатами написання дипломної роботи вдосконалено та адаптовано з врахуванням організаційно-технологічних особливостей діяльності торгівельних підприємств наступну модель внутрішнього контролю товарних операцій у ТОВ «Фора» (табл. 2.4), але більш розширено та детально етапи контролю товарних операцій наведено в додатку Ж.

Таблиця 2.4

Організація та методика контролю товарних операцій у ТОВ «Фора»

Організаційно-підготовчий етап	
1	2
Суб'єкти контролю	керівництво ТОВ «Фора», відділ внутрішнього контролю; обліковий персонал, менеджери, продавці
Мета контролю	встановлення достовірних даних первинних документів щодо термінів та обсягів постачання товарів, реалізації товарів покупцям, а також аналіз цін товарів, зберігання на складах, уцінки товарів, повноти і своєчасності відображення даних у зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку товарних операцій та його відповідності прийнятій обліковій політиці.

Продовження таблиці 2.4

1	2	
Завдання контролю	перевірка достовірності даних обліку і звітності, де відображена інформація про товарні операції, виявлення факторів, які впливають на їх формування, що залежать або не залежать від організації роботи торговельного підприємства.	
Предмет контролю	господарські процеси та операції, пов'язані з товарними операціями, а також відносини, що виникають при цьому всередині підприємства роздрібною торгівлі та за його межами.	
Інформаційна база перевіряючого	облікові дані (внутрішня, фінансова, статистична, податкова звітність, облікові реєстри, первинні документи (акти виконаних робіт, накладні, ТТН, прибуткові ордери, рахунки-фактури, інвойси, довіреності, картки складського обліку, накази про уцінку); нормативно-правові документи; позаоблікові джерела (акти, висновки зовнішнього та внутрішнього контролю, технічна та технологічна документація)	
Додаткова інформація	договори на реалізацію товарів, ліцензії на здійснення відповідних операцій, акти попередніх податкових перевірок, висновки експертів	
Об'єкти контролю	Купівля та реалізація товарів, складський облік, уцінка, торгова надбавка, ТЗВ, синтетичний та аналітичний облік товарних операцій	
Методичний етап		
Використання прийомів контролю	Прийоми фактичного контролю	Прийоми документального контролю
	Інвентаризація товарних операцій (перевірка надходження, наявності товарів на складах, реалізації, правомірності уцінки)	Перевірка первинних документів, облікових реєстрів і звітності, формальна, арифметична, логічна, нормативно-правова, взаємна та зустрічна перевірки
	Формальна, логічна, нормативно-правова, взаємна, зустрічна перевірка	
Узагальнюючий етап		
узагальнення результатів контролю в Акті перевірки або Довідки про результати перевірки розробка превентивних заходів для усунення недоліків, виявлених при здійсненні контролю; контроль за реалізацією превентивних заходів.		
Інспекційний етап		
нагляд за виконанням управлінських рішень щодо здійснення товарних операцій; контроль за впровадженням превентивних заходів щодо товарних операцій		

Джерело: запропоновано автором

На організаційно-підготовчому етапі контролю товарних операцій у ТОВ «Фора» наказом директора ТОВ «Фора» Струкова О.А. № 623 від 29.11.2025 р. було визначено терміни проведення контролю та склад робочих груп по ТОВ «Фора», який на торговельному підприємстві буде проводитись планово за підсумками року з 01.12.2025 р по 25.12 .2025 р. В цілому, поточні інвентаризації товарних операцій по ТОВ «Фора» проводяться щомісячно.

Позитивним є те, що у ТОВ «Фора» передбачено Службу внутрішнього контролю, на яку покладаються функції з організації та здійснення контролю,

що впливає на здійснення торгівельних операцій з дотриманням вимог чинного законодавства та до недопущення помилок при веденні бухгалтерського обліку.

В склад призначеної робочої групи щодо контролю товарних операцій мережі ТОВ «Фора» входили – заст. гол. бухгалтера Росомаха М.Р., гол. економіст Тесленко О.М., товарознавці Боса К.Л. та Паскарь А.А., технолог Запарнюк С.В.

Варто зазначити, що ТОВ «Фора» має розгалужену торгівельну мережу, яка налічує 362 магазини, обсяг роботи великий, тому в кожному магазині ТОВ «Фора» створюються робочі інвентаризаційні комісії на різних ділянках чи в підрозділах.

На організаційно-підготовчому етапі контролю у ТОВ «Фора» було складено план та програму контролю товарних операцій, в яких визначаються контрольні прийоми, послідовність перевірки та терміни її проведення. Запропоновану програму контролю товарних операцій у ТОВ «Фора» наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Програма контролю товарних операцій у ТОВ «Фора»

Заплановані види робіт	Перелік контрольних процедур	Період проведення	Виконавець
1	2	3	4
Формування робочої групи для проведення контролю товарних операцій, інструктаж робочої групи стосовно завдань перевірки	Розподіл обов'язків між контролерами, ознайомлення групи перевіряючих із метою контролю і завданнями перевірки	01.12.2025	Струков О.А.
Підготовка робочих документів	попередній збір інформації про об'єкт перевірки, формування шаблонів робочих документів	01.12.2025	Росомаха М.Р.
Перевірка дотримання положень чинного законодавства щодо обліку при здійсненні товарних операцій	Встановлення наявності дозволів, ліцензій, сертифікатів на проведення товарних операцій	02.12.2025	Струков О.А. Росомаха М.Р. Тесленко О.М.
Суцільна інвентаризація товарних операцій за кварталами	Встановлення фактичної наявності товарів на торгових площах та складах	03.12-05.12. 2025	Росомаха М.Р. Тесленко О.М. Запарнюк С.В. та ін. залучені працівники згідно з наказом

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4
Інвентаризація товарів на місцях їх зберігання та у відділах кулінарії та бакалії	Перевірка фактичної наявності товарів на місцях їх зберігання, перевірка умов зберігання, виявлення прострочених товарів	06.12-08.12.2025	Тесленко О.М. Запарнюк С.В. та ін. залучені працівники згідно з наказом
Перевірка відображення товарних операцій в обліковій політиці	Перевірка Наказу про облікову політику на дотримання вимог відображення товарних операцій	07.12.2025	Росомаха М.Р.
Перевірка операцій з приймання та зберігання товарів	Перевірка надходження товарів від постачальників, їх якості та кількості, а також їх безпечне зберігання на складі.	08.12-10.12.2025	Боса К.Л. Запарнюк С.В. та ін. залучені працівники згідно з наказом
Перевірка підготовки товарів до продажу	Перевірка правильності сортування, пакування, маркування, зважування та інша обробка товару, яка робить його готовим до реалізації.	09..12-10.12.2025	Боса К.Л. Запарнюк С.В. Боса К.Л.
2	3	4	5
Перевірка викладки товару	Перевірка розміщення товарів у торговому залі відповідно до принципів мерчандайзингу, щоб привабити покупців.	11.12.2025	Паскарь А.А. Боса К.Л.
Перевірка регістрів обліку Головної книги та форм звітності	Перевірка правильності відображення товарних операцій у журналах, оборотно-сальдовій відомості, Головній книзі, ф. 1, 2, 5	14-15.12.2025	Росомаха М.Р.
Підготовка Інвентаризаційних описів та Акту перевірки	Складання Інвентаризаційних описів та Акту перевірки щодо здійснення товарних операцій	16-18.12.2025	Струков О.А. Росомаха М.Р. Тесленко О.М.
Розробка пропозицій щодо усунення виявлених недоліків та підвищення ефективності здійснення товарних операцій	Надання пропозицій щодо правомірності, доцільності, ефективності здійснення товарних операцій	19-20.12.2025	Струков О.А. Росомаха М.Р. Тесленко О.М. Паскарь А.А. Боса К.Л.
Моніторинг за виконанням наданих рекомендацій	Перевірка виконання наданих рекомендацій робочої групи за результатами перевірки	21-25.12.2025	Струков О.А. Росомаха М.Р. Тесленко О.М.

Джерело: запропоновано автором

На початку методичного етапу, на основі розробленої програми перевірки у ТОВ «Фора» перевіряючи відповідно до ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [33] та Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань № 879 [32] приступають безпосередньо до проведення інвентаризації товарів та розрахунків, яка є одним з прийомів фактичного контролю.

Варто зазначити, що ТОВ «Фора» належить до великих торгівельних мереж, яка працює без вихідних та цілодобово, тому є неможливим закриття магазину на час інвентаризації або проведення її у неробочий час (вночі або у вихідні), тому у ТОВ «Фора» здійснюється поєднання роботи та перевірки.

У ТОВ «Фора» перед проведенням інвентаризації визначається час та метод проведення (повна, вибіркова, за категоріями товарів, за відділами), готується необхідне обладнання: сканери штрих-кодів, термінали збору даних (ТЗД), принтери для етикеток, доступ до програмного забезпечення для обліку товарів тощо.

З огляду на складність традиційного способу інвентаризації, позитивним є те, що ТОВ «Фора» спростило та автоматизувало ці процеси та впровадило систему радіочастотної ідентифікації (RFID).

Тобто, у ТОВ «Фора» під час первинної інвентаризації кожен товар отримує свою мітку з унікальним номером, який збігається з номером товару в системі обліку. Щоб провести облік промаркованих товарів, використовують у ТОВ «Фора» RFID-зчитувач: він дистанційно зчитує номер кожного товару, формує базу та зберігає її в пам'яті. У спеціальній програмі порівнюються обидві бази: база обліку товару підприємства і база зчитувача, таким чином отримуючи результат перевірки, інвентаризація проходить автоматично.

Процес проведення інвентаризації товарних операцій у ТОВ «Фора» з використанням RFID технологій слід розділити на низку етапів (рис. 2.2).

Після проведення інвентаризації товарів у ТОВ «Фора» комісією складається інвентаризаційний опис; наявність готівки, розрахунки з постачальниками та покупцями оформляються актом інвентаризації; для відображення розбіжності між даними бухгалтерського обліку і даними інвентаризаційних описів (актів інвентаризації) бухгалтерія ТОВ «Фора» складає звіральні відомості. Табл. 2.6 свідчить, що за результатами інвентаризації 30.09.2025 р. було виявлено нестачу борошна у кількості 5 кг на суму 145 грн, тому на дану нестачу у ТОВ «Фора» був складений Акт розбіжностей, а МВО повинна буде відшкодувати цю суму нестачі.

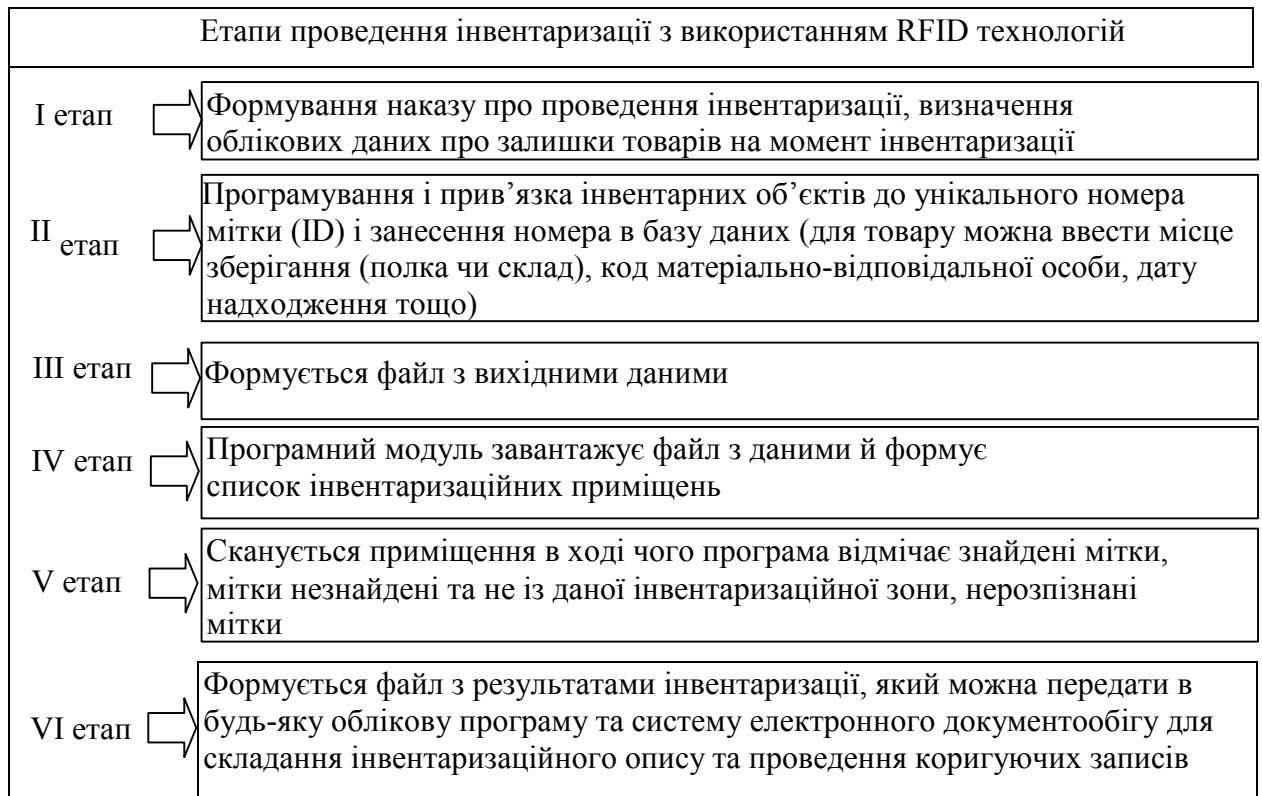


Рис. 2.2. Етапи проведення інвентаризації з використанням RFID технологій у ТОВ «Фора»

Джерело: складено за [7]

Таблиця 2.6

Фрагмент Інвентаризаційного опису від 30.09.2025 після проведення перевірки на складі ТОВ «Фора»

рахунок / субрахунок	Товарно- матеріальні цінності		Одиниця виміру		ціна	Номер		Фактична наявність		За даними бухгалтер. обліку	
	назва, вид, сорт, група	номенклатурний номер	код	назва		інвентарний	паспорта	кількість	сума	кількість	сума
S	3	4	5	S	7	8	3	10	11	1S	13
281	Цукор	—	—	кг	32,0	—	—	600	19200,0	600	19200,0
282	Борошно в/г	—	—	кг	27,0	—	—	730	19710,0	735	19845,0
283	Гречка 1 с.	—	—	кг	36,0	—	—	350	12600,0	350	12600,0
Разом								1680	51510	1685	51645,0

Джерело: складено за даними ТОВ «Фора»

Узагальнюючи результати інвентаризації бухгалтерія ТОВ «Фора» перевіряє правильність та об'єктивність складання підсумкової документації. Зокрема, контроль інвентаризаційних описів на відповідність у ТОВ «Фора» наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Контроль інвентаризаційних описів на відповідність у ТОВ «Фора»

Елемент перевірки	Порушення (+)						
	Відсутність підписів (хоча б одного з членів інвентаризаційної комісії) у робочій та підсумковій	Відсутність розписки матеріально-відповідальної особи	Відсутність прописом загальної суми вартості товарів на кожній сторінці опису	Відсутність числа (прописом) натуральних показників	Відсутність на кожній сторінці опису запису «Ціни та підписи перевірили» та підпису матеріально-відповідальної особи	Не підписані та не завірені членами комісії помилки та виправлення	Відсутність на останній сторінці опису підпису матеріально-відповідальної особи
Інвентаризаційний опис від 30.09.2025	-	-	-	+	-	-	+
Інвентаризаційний опис від 30.10.2025	-	+	+	+	+	-	-

Джерело: складено автором самостійно за матеріалами ТОВ «Фора»

Як видно з табл. 2.7, після проведення інвентаризації товарних операцій у ТОВ «Фора» бухгалтерією торгівельної мережі були виявлені суттєві правопорушення при оформленні узагальнюючої документації, а саме – інвентаризаційних описів.

Зокрема, в інвентаризаційному описі від 30.09.2025 р. була виявлено відсутність суми прописом натуральних показників та не було на останній сторінці підпису деяких МВО. А в інвентаризаційному описі від 30.10.2025 р., були відсутні прописом загальні суми вартості товарів на кожній сторінці опису, не було розписки МВО, а також відсутній на кожній сторінці опису запис «Ціни та підписи перевірили» та підпису матеріально-відповідальної особи.

Тому, при проведенні чергової інвентаризації у ТОВ «Фора», Голові інвентаризаційної комісії варто ретельніше контролювати оформлення

узагальнюючої документації, що підвищить рівень внутрішньогосподарського контролю та уникне зловживань матеріально-відповідальними особами.

Значну увагу при перевірці товарних запасів у ТОВ «Фора» перевіряючі звертають на товари, які можуть мати певні недоліки. Наприклад, у ТОВ «Фора» є випадки коли пошкоджено упаковку товарів, добігає кінця строк їх придатності; товари залежалися, тому що не задовольняють потреби споживачів або мають пошкодження, через які їх неможливо продати за первісно встановленою ціною. У таких ситуаціях у «ТОВ «Фора» знижують ціну, тобто проводять уцінку, щоб зробити такий товар максимально привабливим для покупця.

На нашу думку, керівництву ТОВ «Фора» в додатках до Наказу про облікову політику варто чітко виділити окремі групи товарів, із зазначенням частоти проведення інвентаризації кожної групи, щоб уникнути псування товарів через закінчення строку придатності.

Наступним етапом контролю товарних операцій у ТОВ «Фора», є перевірка надходження товарних запасів. ТОВ «Фора» має розгалужену мережу постачальників як по Україні, так із за кордону.

Варто зазначити, що ТОВ «Фора» співпрацює з більше як 250 вітчизняними та 50 іноземними постачальниками з 36 країн, які постачають ексклюзивний товар за 1800 артикулами. Зокрема, це Ніжинський консервний завод, Богуславський завод продтоварів, ТОВ «Вогні Гестії», ТОВ Виробничо-комерційна фірма «Варто», ТОВ «Снятинська птахофабрика», Агрофірма «Закарпаття», Сумський рибгосп тощо.

Насамперед перевіряючий звертає увагу на своєчасність і правильність документального оформлення оприбуткування товарів, проводить взаємну звірку прибуткових документів ТОВ «Фора» з розрахунками та інформацією постачальників, перевіряє контрагентів на предмет того, чи є вони платниками ПДВ. Перевірку повноти оприбуткування товарних запасів у ТОВ «Фора» наведено в табл.2.8, з якої видно, що при контролі надходження товарів у ТОВ «Фора» були виявлені розбіжності по контрагенту ТОВ «Вогні Гестії».

Таблиця 2.8

Контроль повноти оприбуткування товарних запасів та наявності
документального підтвердження їх надходження у ТОВ «Фора», грн

Назва постав- чальника	№ накла- дної, дата	Вартість придбаних товарів за накладною	Відомість розн. з постав		Фактично		Розбіжності		Зауважен- ня щодо реквізитів накладної
			Дт281 Кт631	Дт641 Кт631	Дт281 Кт631	Дт641 Кт631	Дт281 Кт631	Дт641 Кт631	
Ніжинський консервний завод	№12, 23.09. 2025	150 000, в т.ч. ПДВ 2500	125000	25000	125000	25000	-	-	-
ТОВ «Вогні Гестії»	№32, 26.09. 2025	24000., в т.ч. ПДВ 4000	24000 г	4000	20000	4000	+4000	-	-

Джерело: складено за даними підприємства

Як бачимо, фактичні поставки були на 4000 грн були меншими, ніж ті, що відображені в накладній. Крім того, завідувачем складу не було складено Акт розбіжностей кількості та якості товарів та не висунута претензія поставачальнику. Отже, у ТОВ «Фора» варто ретельніше перевіряти фактичну наявність отриманого товару та слідкувати за документацією.

Крім того, у ТОВ «Фора» перевіряють логістичні витрати при придбанні товарів, звіряючи первинні документи та реєстри синтетичного і аналітичного обліку (табл. 2.9, з якої видно, що при перевірці логістичних витрат при придбанні товарів від іноземних поставачальників у ТОВ «Фора» відхилень не виявлено).

Таблиця 2.9

Контроль логістичних витрат при придбанні товарів від іноземних
поставачальників у ТОВ «Фора»

Транспортний засіб (держ. номер, марка) ВХ5440АІ н/п.ВХ4211ХХ, ПП водія Лазарєв Є.О.												
Дані заявок, журналу реєстрації заявок та договорів				Дані подорожніх листів			Данні CMR, ТТН		Дані актів виконаних робіт, наданих послуг.			
№, дата заявки	контрагент (замовник)	Сума, грн	маршрут	маршрут	всього пройдено	в т.ч. з вантажом	дата	маршрут	дата	маршрут	Сума, грн	Вартість і т/км, грн
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
145 від 10.09. 2025	ТОВ «Фора»	36000	Варшава (PL) Бровари (UA)	Варшава (PL) Бровари (UA)	600	400	10.09. 2025	м. Київ (UA) Варшава (PL)	10.09. 2025	Варшава (PL) Бровари (UA)	36000	60

Продовження табл. 2.9

Загальна сума відхилень щодо суми наданих послуг: відсутні
Зауваження щодо своєчасності визнання доходу: відсутні
Інші зауваження, примітки: невідповідність маршруту згідно СМР, та подорожнього листа, можливо донарахування ПДВ

Джерело: складено за даними підприємства

Наступний етап контролю у ТОВ «Фора» спрямовано на контроль реалізації товарів, на якому здійснюється документальна перевірка, яка починається з перевірки первинних документів, а закінчується перевіркою зведених документів (наприклад, товарний звіт або звіт матеріально-відповідальної особи), а також правильність порядку розподілу ТЗВ та визначення реалізаційної ціни й націнки на товар, що наведено в табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Порядок розподілу ТЗВ та визначення реалізаційної ціни й націнки на непродовольчі товари у ТОВ «Фора» за березень 2025 р., грн

Назва товару	Кількість	Загальна сума ТЗВ	Сума ТЗВ, яка припадає		Первісна вартість товару		Торгівельна націнка (гр. 7 ряд. 1 x x 70 % та ряд. 2 x x 90 %)	Сума ПДВ, (гр. 7 + + ф. 8) x x 20 %	Реалізаційна вартість	
			на одне найменування	на окремий товар	без ПДВ	з ТЗВ (гр. 6 + + гр. 7)			товару (гр. 7 + + ф. 8 + + ф. 9)	одиниці товару* *
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Мило банне	1500 шт.	175,00	0,05*	75,00	18750,0	18825,0	13177,50	6400,50	38403,0	25,60
Лотки	2000 шт.			100,0	15000,0	15100,0	13590,00	5738,00	34428,0	17,21
Усього		175,00	X	175,0	33750,0	33925,0	26767,50	12138,50	72831,0	X
* 175,00 грн: (1 500,00 грн + 2 000,00 грн) = 0,05 грн ** Вартість мила банного– 25,60 грн (38 403,00 грн: 1 500 шт.), вартість лотка– 17,21 грн (34 428,00 грн: 2 000 шт.).										

Джерело: власні дослідження

З табл. 2.10 видно, що реалізаційна ціна та націнка на категорію непродовольчих товарів розрахована без відхилень облікових норм та згідно з нормами чинного законодавства.

Перевіряючому у ТОВ «Фора» варто врахувати, що на сьогодні уряд

Постановою №650 від 19.06.23 р. [28], що прийнята вже в умовах воєнного часу та регулює обмеження 10% торгівельної націнки наступних продовольчих виробів: житнього та пшеничного хліба; пшеничного борошна вищого ґатунку; соняшникової рафінованої олії; птиці пастеризованого молока, жирність якого не вище за 2,5%; курячих яєць, які мають маркування 1С.

Отже, система внутрішнього контролю у ТОВ «Фора» функціонує ефективно. На нашу думку, необхідно додатково запровадити контроль за наданням знижок, задля уникнення випадків зловживань службовим становищем та систему визначеного контролю, яка дозволить констатувати об'єкти перевірки та готовність працівника до її здійснення.

Підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок, що у ТОВ «Фора» чітко налагоджений внутрішній контроль товарних операцій на всіх етапах їх руху у системі управління, що забезпечує безперервність реалізації товарів і задоволення попиту покупців, виявлення та використання внутрішніх резервів зниження витрат обігу, а також запобігає зловживанням і перевитратам.

2.3 Організація та методика аналізу товарних операцій

Ефективність управління товарними операціями у ТОВ «Фора» залежить від якісного рівня аналітичної роботи, глибини економічного аналізу, обґрунтованості його висновків. Тому, аналіз товарних операцій у ТОВ «Фора» включає комплекс заходів для оцінки показників надходження, наявності, продажів товарних запасів та ефективності бізнес-рішень з метою збільшення прибутку.

Вихідними даними для аналізу товарних операцій у ТОВ «Фора» є показники статистичної та бухгалтерської звітності, матеріали спостережень, вибіркового обстеження, одночасного обліку планових та позапланових інвентаризацій, результати уцінки.

При проведенні аналізу товарних операцій у ТОВ «Фора», насамперед

аналізують динаміку товарних запасів, фактори, що впливають на їх стан, асортиментну структуру та товарообіговість, оцінюють ефективність роботи з управління товарними запасами та її вплив на діяльність торгівельного підприємства.

Тому, насамперед проаналізуємо динаміку і структуру наявності запасів у ТОВ «Фора» та визначимо місце товарів у складі запасів на базовому підприємстві (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Аналіз динаміки і структури наявності товарних запасів
у ТОВ «Фора» за 2022-2024 рр., тис. грн

Вид запасів	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Відхилення			
	Сума, грн	Питома вага, %	Сума, грн	Питома вага, %	Сума, грн	Питома вага, %	2023 до 2022		2024 до 2023	
Товари	1932466	94,7	2208677	95,2	2595255	96,5	276211	0,5	386578	1,3
Інші запаси	106768	5,3	111794	4,8	94674	4,5	5026	-0,5	-17120	-0,3
Всього	2039234	100	2320471	100	2689929	100	281237	X	369458	X

Джерело: складено за даними дод А, Б, В

Аналізуючи дані табл. 2.11 можна зробити висновок, що за період 2022-2024 рр. у складі запасів у ТОВ «Фора» найбільшу питому вагу займали товари: у 2022 р.- 94,7%, 2023 р.- 95,2%, 2024 р.- 96,5%, що пов'язано зі специфікою діяльності базового підприємства, а саме з роздрібною торгівлею.

Інші запаси, до яких належать у ТОВ «Фора» переважно матеріали, паливо та МШП та які забезпечують торгівельну та господарську діяльність базового підприємства становили у 2022 р. – 5,3%, 2023 р. – 4,8%, 2024 р. – 4,5%.

Залишки по товарах протягом 2022-2024 рр. змінювались в динаміці суттєво, в 2023 р. вони зросли проти 2022 р. на 276211 тис. грн, а в 2024 р. порівняно з 2023 на 386578 тис. грн, що свідчить про збільшення обсягів продажів ТОВ «Фора» та розширення асортименту товару.

Графічно динаміку і структуру наявності товарних запасів у ТОВ «Фора» за 2022-2024 рр. зобразимо на рис. 2.3.

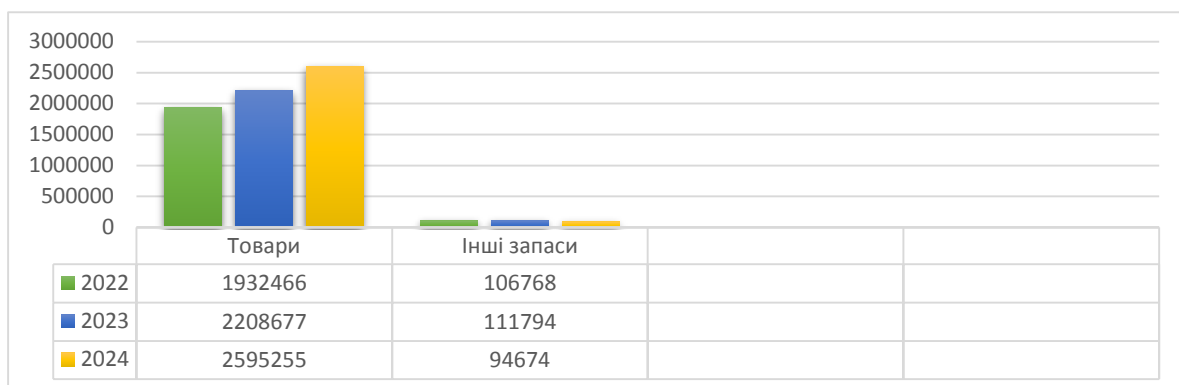


Рис. 2.3. Динаміка та структура наявності товарних запасів у ТОВ «Фора» у 2022-2024 рр.

Джерело: складено за даними табл. 2.11

Дані рис. 2.3, які графічно зображують в динаміці наявність товарів та інших запасів у ТОВ «Фора» за 2022-2024 рр., повністю підтверджують показники, наведені в табл. 2.11.

Черговим етапом аналізу товарних операцій у ТОВ «Фора», є аналіз оборотності товарних запасів. Аналізуючи оборотність товарних запасів ТОВ «Фора» зможе отримати загальну картину продажності товарів, оптимізувати їх асортимент і визначити товари, які швидко обертаються, тим самим згодом збільшити прибуток, а отримані дані дозволять робити своєчасні закупівлі і поповнювати запаси вчасно без надлишку на складі.

Для оцінки оборотності товарів під час аналізу у ТОВ «Фора» використовують два показники: коефіцієнт оборотності і період обороту. Для проведення аналізу скористаємось формулами (2.1) та (2.2).

$$КО_{тЗ} = ЧД / СЗ_{тЗ}, \quad (2.1)$$

де $КО_{тЗ}$ – коефіцієнт оборотності товарних запасів;

$ЧД$ – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

$СЗ_{тЗ}$ – середні залишки товарних запасів за звітний період.

$$ТО = Д / КО_{тЗ}, \quad (2.2)$$

де $ТО$ – тривалість обороту запасів;

$Д$ – кількість днів за які обчислюється оборотність. При цьому приймають, що місяць дорівнює 30 днів, квартал – 90, півріччя – 180, рік – 360

дн.

Річна оборотність товарних запасів ТОВ «Фора» проаналізована у табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Аналіз річної оборотності товарних запасів у ТОВ «Фора» у 2023-2024 рр.

Показники	2023 р.	2024 р.	Абсолютне відхилення, +,-	Відносне відхилення, %
1	2	3	4	5
Чистий дохід від реалізації товарів та послуг, тис. грн	7454954	9727871	2272917	130,4
Середні залишки товарних запасів, тис. грн	2208677	2595255	386578	117,5
Коефіцієнт оборотності товарних запасів	3,37	3,74	0,37	109,7
Тривалість обороту товарних запасів, днів	106,8	96,2	-10,6	90,1
Середньоденний дохід від реалізації товарів, тис. грн	20708,2	27021,1	6312,9	130,4

Джерело: складено автором на підставі показників додатків Б, В

З аналізу, проведеного в табл. 2.12, видно, що коефіцієнт оборотності товарних запасів у 2024 р. роти 2023 р. збільшився на 17,5%, що є позитивним для ТОВ «Фора», оскільки, чим вищий цей показник, тим краще. Низький коефіцієнт оборотності товарних запасів може бути ознакою слабких продажів та надлишкових запасів.

Тривалість обороту товарних запасів у ТОВ «Фора» у 2024 р. зменшилась порівняно з 2023 р. на 10,6 дня або на 9,9 %, тобто для продажу товарних запасів ТОВ «Фора» було потрібно у 2023 р. близько 106,8 дня, а у 2024 – до 96,2 дня.

Наступним етапом аналізу товарних операцій у ТОВ «Фора» є аналіз заборгованості перед постачальниками і підрядниками, а саме аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості щодо здійснення товарних операцій (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості щодо товарних операцій
по ТОВ «Фора» за 2022-2024 рр., тис. грн

Вид заборгованості	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміни в абсолютних величинах порівняно з:		Темпи зростання зниження у % до:	
				2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.	2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.
Кредиторська торговельна заборгованість	3893078	5035735	5600193	1142657	564458	29,4	11,2
Дебіторська торговельна заборгованість	597 881	402438	444621	-195443	42183	-32,7	10,5

Джерело: складено за даними дод. А, Б, В

З табл. 2.13 видно, що ТОВ «Фора» здійснює свою торговельну діяльність неефективно, оскільки має протягом 2022-2024 рр. значну як дебіторську, так і кредиторську заборгованість: в 2023 р. проти 2022 р. торговельна кредиторська заборгованість зросла на 1142657 тис. грн (29,4%), а в 2024 р. порівняно з 2023 р. на 564458 тис. грн (11,2 %). Таке зростання кредиторської заборгованості було спричинене браком грошових коштів для оплати отриманих товарів або послуг, невірним плануванням, а також укладанням договорів з відстрочкою платежу без належного врахування фінансових можливостей.

Позитивним фактом у ТОВ «Фора», є те, що в 2023 р. проти 2022 р. торговельна дебіторська заборгованість зменшилась на 195443 тис. грн (32,7%), але в 2024 р. вона знов зросла на 42183 тис. грн (10,5%), що пов'язано з погіршенням економічної ситуації, відсутністю ефективних механізмів контролю за розрахунками та погіршенням загального фінансового стану як торговельного підприємства, так і його контрагентів. Тому керівництву ТОВ «Фора» необхідно прийняти ефективні управлінські рішення щодо оптимізації рівня торговельних заборгованостей та знайти шляхи щодо їх зниження або ліквідації в наступних звітних періодах.

Графічно динаміку торговельної дебіторської та кредиторської

заборгованостей ТОВ «Фора» наведено на рис. 2.4.

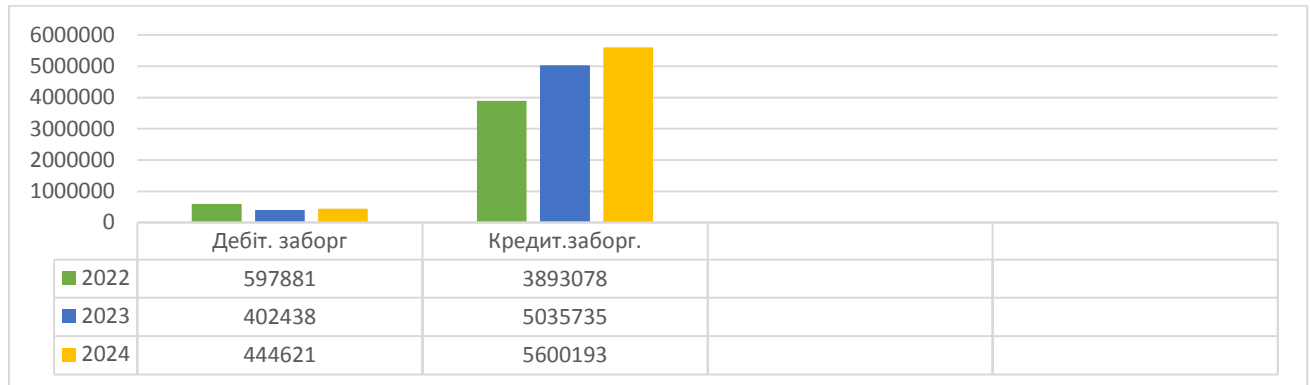


Рис. 2.4. Динаміка дебіторської та кредиторської торгівельної заборгованостей ТОВ «Фора» за 2022-2024 рр.

Джерело: складено за даними табл.2.13

З рис. 2.4 видно, що найбільшу питому вагу у ТОВ «Фора» займає кредиторська торгівельна заборгованість, яка має за період 2022-2024 рр. тенденцію до зростання. Дебіторська торгівельна заборгованість має незначну частку у ТОВ «Фора», але вона має також тенденцію до збільшення.

Наступним етапом аналізу торгівельних операцій у ТОВ «Фора» є аналіз доходів від реалізації (табл. 2.14).

Таблиця 2.14

Аналіз доходів від реалізації товарів та послуг по ТОВ «Фора» за 2022-2024 рр.,
тис. грн

Вид доходів	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміни в абсолютних величинах порівняно з:		Темпи зростання зниження у % до:	
				2023 р. до 2022 р.	2024 р. до 2023 р.	2023 р. до 2022	2024 р. до 2023
Роздрібні продажі	19157534	29266306	34898758	10108772	5632452	52,8	19,2
Оптові продажі	59706	8962	12484	-50744	3522	-85,0	39,2
Дохід від реалізації послуг	358749	222796	40935	-135953	-181861	-37,9	-81,7
Програма лояльності «Fora club»	17554	(4 916)	444	-22470	5360	-72,0	91,1
Всього	19593543	29493148	34952621	9899605	5459473	50,5	18,5

Джерело: складено за даним дод А,Б,В

Крім роздрібної торгівлі у ТОВ «Фора» здійснює і оптові продажі, такі як прямий збут, тобто ТОВ «Фора» продає товари власних торгових марок «Повна чаша», «Премія», «Розумний вибір» іншій роздрібній мережі або здійснює опосередкований збут через оптових посередників (дистриб'ютори, агенти, комісionери тощо).

Варто зазначити, що ТОВ «Фора» в 2023 р. проти 2022 р. значно скоротило дохід від оптових продажів на 50744 тис. грн (85%), а в 2024 р. знову його збільшило на 3522 тис. грн (39,2%), тобто базове торговельне підприємство віддає перевагу роздрібній торгівлі.

Крім продажів товарів у роздрібній та оптовій мережах ТОВ «Фора» здійснює і надання послуг, до яких належать матеріальні послуги (доставка, пакування) та нематеріальні (консультування, оформлення покупки).

Впродовж 2022-2024 рр. керівництво ТОВ «Фора» почало відмовлятися від надання таких послуг, визнавши їх неефективними. Зокрема, в 2023 р. проти 2022 р. дохід від наданих послуг зменшився на 135953 тис. грн (37,9 %), а в 2024 р. порівняно з 2023 р. на 181861 тис. грн (81,7%).

ТОВ «Фора» має свою програму лояльності «Foga club», яка дозволяє покупцям супермаркетів «Фора» накопичувати бали, отримувати бонуси та персональні пропозиції. Але, в 2023 р. впровадження програми виявилось для підприємства збитковим, тобто дохід від її застосування зменшився на 22470 тис. грн (72%), але керівництво ТОВ «Фора» проаналізувало прогалини і в 2024 р. й дохід зріс до 5360 тис. грн (91,1%).

Таким чином, ТОВ «Фора» є прибутковим підприємством, оскільки його доходи в 2023 р. зросли на 9899605 тис. грн (50,5%), а в 2024 р. проти 2023 р. на 5459473 тис. грн (18,5%).

Графічно динаміку доходів у ТОВ «Фора» зображено на рис. 2.5.

Аналіз ефективності використання товарних ресурсів у роздрібній торгівлі включає оцінку таких показників, як швидкість обороту товарів та рівень товарних запасів. Це дозволяє зрозуміти, наскільки успішно торговельна мережа управляє своїми запасами для максимізації прибутку та задоволення

попиту споживачів.

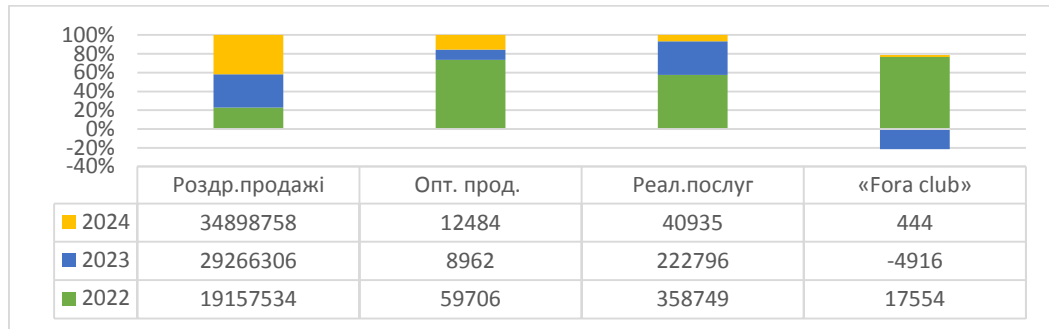


Рис. 2.5. Динаміка доходів від реалізації товарів та послуг по ТОВ «Фора» за 2022-2024 рр., тис. грн

Джерело: складено за даними табл. 2.14

Ефективність визначається через аналіз оборотів запасів, рентабельності товарних запасів, відповідності асортименту попиту та втрат від продажів (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Аналіз ефективності використання товарних ресурсів у роздрібній торгівлі ТОВ «Фора» за 2022-2024 рр., тис. грн

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміни в абсолютних величинах порівняно з:		Темпи зростання зниження у % до:	
				2023 р. до 2022	2024 р. до 2023	2023 р. до 2022	2024 р. до 2023
Роздрібний товарооборот	19157534	29266306	34898758	10108772	5632452	52,8	19,2
Товарні ресурси	1932466	2208677	2595255	276211	386578	14,2	17,5
Інше вибуття товарів	436009	226842	53863	-209167	-172979	-48,0	-72,3
Обсяг товарообороту на одну гривню товарних ресурсів, грн	9,91	13,25	13,44	3,34	0,19	33,7	1,4
Товарна ресурсомісткість роздрібногo товарообороту	0,1	0,07	0,07	0,03	-	-30,0	-
Частка іншого вибуття товарів в товарних ресурсах, %	22,5	10,3	2,1	-12,2	-8,1	-44,3	-80,0

Джерело: складено за даним дод. А, Б, В та власні розрахунки

З аналізу табл. 2.15 видно, що за період 2022-2024 рр. у ТОВ «Фора» обсяги як роздрібного товарообороту, так і залишки товарних запасів стрімко зростали.

Ефективність використання товарних ресурсів у ТОВ «Фора» з кожним роком зростає. Зокрема, в 2023 р. проти 2022 р. вона збільшилась на 3,34 грн (33,7%), а в 2024 р. проти 2023 р. на 0,19 грн (1,4%)

Товарна ресурсомісткість роздрібного товарообороту у ТОВ «Фора» – це показник, який відображає, яку кількість товарних запасів (у грошовому вираженні) потрібно для забезпечення певного обсягу продажу, але цей показник на протязі 2023-2024 рр. не змінювався (0,07), тобто, 7 разів товарний запас «обертається» у ТОВ «Фора» за рік. Це означає, що на підприємстві здійснені заходи щодо підвищення ефективності використання товарів.

Таким чином, проведений загальний аналіз товарних операцій за матеріалами ТОВ «Фора», дозволяє визначити стан використання товарних ресурсів, виявити додаткові резерви, заощадити, таким чином, кошти підприємства, вкладені в товарні ресурси, які повільно обертаються. Але для прийняття управлінського рішення у ТОВ «Фора» недостатньо проведення загального аналізу, оскільки міри по усуненню недоліків можна прийняти тільки після проведення факторного аналізу.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ТОВ «ФОРА»

3.1. Основні напрями та тенденції удосконалення організаційно-методичної роботи контролю і аналізу товарних операцій у ТОВ «Фора»

Сучасні зміни в економічному середовищі України спричинили необхідність удосконалення організації та методики контролю та аналізу. У зв'язку з цим слід виділити, що основною проблемою внутрішнього господарського контролю є те, що він певною мірою обмежується інформацією, яка зібрана бухгалтерським обліком.

Внутрішній контроль та аналіз у ТОВ «Фора», в загальному, являє собою інструмент управління, що дає змогу керівництву перевірити стан виконання поставлених завдань під час проведення поточного контролю. Тому, проведення внутрішнього контролю та здійснення аналізу товарних операцій у ТОВ «Фора» сприяє забезпеченню достатнього рівня впевненості керівництва підприємства у досягненні належного рівня економії, ефективності і результативності відповідно до поставлених завдань.

Дослідивши загальний стан контролю товарних операцій у ТОВ «Фора», можна зробити висновок, що концентрація торгівельної діяльності призводить до погіршення стану контролю товарних операцій, адже при цьому відмовляються від економічних відділів, погіршується система нормування та бюджетування, а відповідно, й уся система контролю.

Таким чином, вважаємо, що у сучасних умовах господарювання для ТОВ «Фора» актуальним питанням є удосконалення роботи служби внутрішнього контролю.

Найбільш простою та результативною дією для отримання попередньої (необхідної) інформації про стан служби внутрішнього контролю (СВК) підприємства, на наш погляд, є тестування, яке проводилося нами у ТОВ «Фора» з питань щодо здійснення товарних операцій (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Анкета оцінки служби внутрішнього контролю щодо перевірки товарних операцій у ТОВ «Фора»

Питання	Варіант відповіді	Результат перевірки
Оцінка Служби внутрішнього контролю		
Чи є на підприємстві Служба внутрішнього аудиту?	Так / Ні	Ні
Чи створена ревізійна комісія?	Так/Ні	Створена, але діє формально
Чи є діюча інвентаризаційна комісія?	Так/ Ні	Так
Чи є наказ про проведення планових інвентаризацій активів та зобов'язань?	Так Ні	Так
Чи є на підприємстві комісія з контролю за виконанням зобов'язань щодо укладених договорів з постачальниками?	Так Ні	Ні
Чи здійснюється проведення звірок розрахунків із постачальниками, покупцями?	Так/ Ні	Так, за необхідністю
Чи укладені договори з матеріально- відповідальними особами?	Так/Ні	Так
Оцінка системи обліку товарних операцій		
Чи розроблена ОПП?	Так /Ні	Так
Чи вчасно вносяться зміни до ОПП щодо товарних операцій?	Так /Ні	Ні
Чи є графік документообігу щодо товарних операцій?	Так /Ні	Так
Чи розроблені посадові інструкції на працівників бухгалтерської служби?	Так /Ні	Ні
Чи розроблено робочий план рахунків обліку щодо товарних операцій?	Так /Ні	Так
Чи розраховується роздрібний оборот торгівлі для цілей бухгалтерського і податкового обліку?	Так /Ні	Так
Чи відповідають дані аналітичного обліку по товарним операціям оборотам та залишкам за рахунками синтетичного обліку?	Так/ Ні	Так
Чи відповідають дані залишків за рахунками синтетичного обліку по товарних операціях, даними бухгалтерської (фінансової) звітності?	Так /Ні	Так
Чи встановлені норми природного убутку товарів та чи переглядаються норми?	Так/ Ні	Ні
Чи встановлені положення щодо уцінки, переоцінки, дооцінки товарів?	Так/ Ні	Так
Чи обраний метод обліку надходження та реалізації товарів?	Так /Ні	Так
Чи визначено порядок розподілу ТЗВ?	Так /Ні	Так
Чи контролює головний бухгалтер відповідність даних про наявність і рух товарів та розрахунків з постачальниками в первинних документах, облікових регістрах і бухгалтерській звітності?	Так /Ні	Так

Джерело: складено автором на основі внутрішньої інформації ТОВ «Фора»

За результатами тестування, яке було проведене у ТОВ «Фора», можна

зробити висновок, що контроль СВК за фінансовими – господарськими процесами (в т.ч. і за товарними операціями), що відбуваються на підприємстві здійснює керівник.

У ТОВ «Фора» Служба внутрішнього аудиту відсутня, але є Служба внутрішнього контролю, яка працює формально та економічного ефекту від її роботи не спостерігається. В даний час контрольна діяльність СВК у ТОВ «Фора» зводиться лише до проведення інвентаризації наприкінці року перед складанням річної бухгалтерської звітності. Також наказом керівника створена інвентаризаційна комісія, яка перевіряє переважно наявність, збереження та процес реалізації товарів.

Отже, за отриманими даними можна оцінити СВК у ТОВ «Фора» як таку, що відповідає «середньому» рівню. У зв'язку з цим постає питання про доцільність створення на підприємстві Служби внутрішнього аудиту (СВА), адже одним з найважливіших аспектів діяльності СВА є визначення та аналіз можливих зовнішніх та внутрішніх ризиків, які виникають при здійсненні діяльності підприємства, а також надання рекомендацій, що дозволяють знизити рівень ризику або мінімізувати можливі втрати.

Для раціонального планування контролю у ТОВ «Фора» для СВК розроблена більш деталізована анкета перевірки товарних операцій, яка наведена в додатку К.

Проведене дослідження здійснення контролю товарних операцій у ТОВ «Фора» дозволило зробити висновок, що контрольні процедури значно ускладнюються через відсутність детального аналітичного обліку товарів. Тому ТОВ «Фора» варто запровадити та використовувати в обліковій та контрольній роботі аналітичні рахунки, які дозволяють повно і достовірно зафіксувати надходження, наявність, реалізацію, уцінку, дооцінку товарів та покращать якість та достовірність здійснення обліку, контролю та аналізу.

Для наочного прикладу, пропозиції щодо організації аналітичного обліку по рахунку 28 «Товари» щодо уцінки товарів наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Запропоновані рахунки для аналітичного обліку товарних операцій до рахунку
28 «Товари»

Аналітичні рахунки до рахунку 28 «Товари»				
1 порядку	2-го порядку	3-го порядку	4-го порядку	5-го порядку
28 «Товари»	281 «Товари на складі»	2811 «Товари за наслідками переоцінки»	28111 «Товари за первісною вартістю»	281111-281119- за об'єктами
			28112 «Уцінені товари за рахунок зниження ціни»	281121-281129- за об'єктами
			28113 «Уцінені товари на підставі зіпсованості»	281131-281139- за об'єктами
			28114 «Уцінені товари на підставі застарілості»	281141-281149- за об'єктами
			28115 «Інші уцінені товари»	281111-281159- за об'єктами
			281116 «Дооцінені товари»	281111-281159- за об'єктами

Джерело: запропоновано автором

Отже, ТОВ «Фора» в обліку переоцінених товарів доцільно здійснити деталізацію синтетичного рахунка «Товари», що дозволить МВО та бухгалтерії підприємства здійснювати раціональний і ефективний облік, контроль і аналіз товарних запасів та оперативно складати відповідну звітність.

Крім того, на ТОВ «Фора» для формування інформаційних потоків за видами переоцінених товарів в документальному оформленні необхідно запровадити ведення опису-акту переоцінки товарів. Головною перевагою використання такого документа на ТОВ «Фора» буде можливість підтвердження достовірності й правильності формування переоціненої вартості товарних запасів, що, в свою чергу, посилить контроль за рухом таких активів та мінімізує втрати часу на перевірку даних операцій, зокрема під час внутрішнього контролю.

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань контролю товарних операцій у ТОВ «Фора» перевіряючим пропонуємо додатково складати робочі документи (табл. 3.3-3.5), які стануть обґрунтованими доказами якісного проведення контролю товарних операцій.

Таблиця 3.3

Робочий документ перевіряючого щодо своєчасності та повноти постачання товарів у ТОВ «Фора»

Постачальник	Термін постачання, днів		Відхилення (+, -)	Обсяги постачання, грн.		Відхилення (+, -)
	згідно з договорами	фактично		згідно з договорами	фактично	

Джерело: запропоновано автором

Таблиця 3.4

Робочий документ перевіряючого для аналізу цін товарів у різних постачальників на ринку

Період	Вид товару	Ціна товару власних торгових марок	Ціна у постачальника			Відхилення	Рекомендована ціна
			№1	№2	№3		

Джерело: розроблено автором.

Таблиця 3.5

Робочий документ перевіряючого щодо оподаткування товарних операцій

Вид товару	Вартість придбання		Торгова націнка	ТЗВ	Вартість реалізації		Сума ПДВ до сплати у бюджет
	Ціна	ПК			Ціна	ПЗ	

Джерело: розроблено автором

Таким чином, запропоновані робочі документів щодо контролю товарних операцій на ТОВ «Фора» будуть спрощувати проведення ретельного контролю за надходженням, зберіганням, реалізацією та оподаткуванням товарів.

Варто зазначити, що при аналізі товарних операцій для удосконалення аналізу товарних операцій та для пошуку резервів підвищення ефективності торгівельної діяльності у ТОВ «Фора» варто розраховувати такий показник, як приріст обсягу збуту торгового підприємства ($K_{\text{пр.оз.з}}$) за формулою (3.1), який буде показувати наскільки успішно ТОВ «Фора» реалізує свої товари або послуги. Він дозволяє оцінити темпи зростання бізнесу та використовується для прогнозування майбутніх продажів та планування товарних ресурсів.

$$K_{пр.03.3} = ((\text{Обсяг збуту поточного періоду} - \text{Обсяг збуту попереднього періоду}) / \text{Обсяг збуту попереднього періоду}) \times 100\% \quad (3.1)$$

Одним із ключових коефіцієнтів, які слід застосовувати на ТОВ «Фора», є коефіцієнт втрат товарів (Кв), який розраховується за формулою (3.2) та дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо вдосконалення процесів закупівель, зберігання, логістики та контролю якості товарів.

$$K_v = (\text{Вартість зіпсованих товарів} / \text{Загальна вартість товарів}) \times 100\% \quad (3.2)$$

Крім того, при аналізі товарних операцій варто розраховувати коефіцієнт сезонності, завдяки якому буде можливість прогнозувати майбутні доходи та розробляти маркетингові стратегії торговельного підприємства.

Розрахуємо ці показники для ТОВ «Фора» та виявимо резерви підвищення ефективності здійснення товарних операцій та торговельної діяльності його в цілому (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Резерви підвищення ефективності товарних операцій та торговельної діяльності у ТОВ «Фора» на 2024 р.

Коефіцієнти	Характеристика резервів	Економічна ефективність	Пропозиції щодо використання
1	2	3	4
Коефіцієнт приросту обсягу збуту товарів торгового підприємства	Приріст обсягу збуту підприємства є вищим ніж приріст на ринку	(34952621 тис. грн - 29493148 тис. грн) / 29493148 * 100% = 18,5%	Наявність такої тенденції свідчить про ефективність цінової та асортиментної політики та успішні заходи стимулювання збуту (акції, знижки, конкурси, реклама).
Коефіцієнт сезонності	Сезонність нижча за середню (наприклад, зима для продажу морозива).	2912718,42 / 34952621 = 8,3	Необхідно розробити систему знижок та заохочень, які стимулюватимуть клієнтів здійснювати більші покупки протягом несезонних періодів, наприклад, надання знижок та акцій на товари
Коефіцієнт втрат від псування товарів	Низьке значення Кв свідчить про ефективне управління ТЗ та належні умови зберігання товарів.	27560 / 2595255 * 100 = 1,06	Допоможе ТОВ «Фора» ідентифікувати слабкі місця в процесах, що призводять до псування товарів (наприклад, неправильне зберігання, великі терміни реалізації).

Джерело: запропоновано та розраховано автором

Отже, розрахунок запропонованих для проведення аналізу товарних операцій на ТОВ «Фора» вищенаведених коефіцієнтів значно покращить якість аналітичної роботи та виявить резерви підвищення ефективності здійснення товарних операцій та торгівельної діяльності його в цілому.

Для визначення величини ресурсного потенціалу у ТОВ «Фора», основою є визначення зовнішніх та внутрішніх чинників, що детермінують результати торгівельної діяльності та здійснення товарних операцій, а також визначення умов досягнення бажаних результатів. Тому, на нашу думку, для ТОВ «Фора» є доцільним використання SWOT-аналізу щодо врахування основних тенденцій розвитку базового торгівельного підприємства (додаток 3).

Здійснений SWOT-аналіз у ТОВ «Фора» (додаток К) виявив наявні слабкі і сильні сторони у внутрішній сфері та можливості і загрози у зовнішній, тому побудуємо матрицю SWOT-аналізу для обрання необхідної стратегії розвитку ТОВ «Фора» (рис. 3.1).

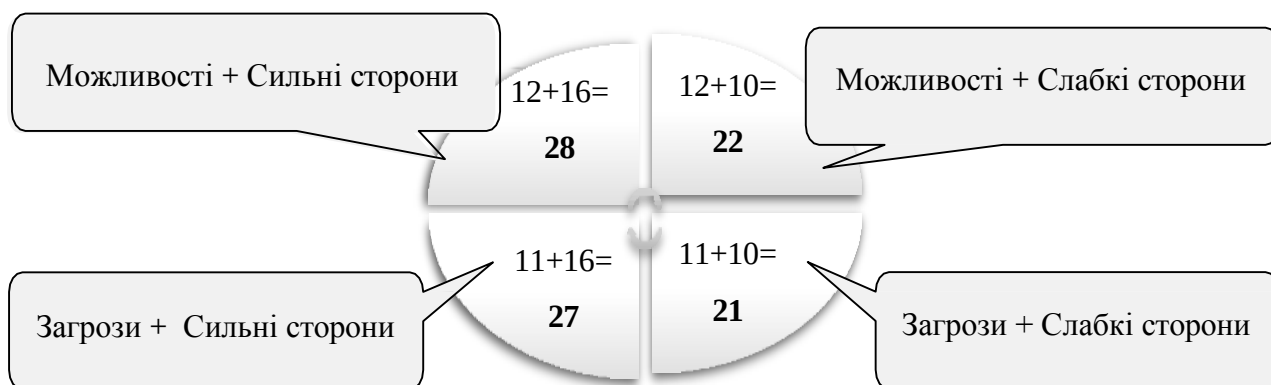


Рис. 3.1. Матриця SWOT-аналізу ТОВ «Фора»

Джерело: складено автором

Таким чином, ТОВ «Фора» слід працювати над посиленням своєї конкурентоспроможності, розвитком внутрішнього потенціалу, усунення слабких ознак. За допомогою PEST-аналізу детальніше проаналізуємо зовнішнє середовище та узагальню чинники, які діють на функціонування та успіх ТОВ «Фора» (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

PEST-аналіз ТОВ «Фора»

Характеристика	Дії за складовими
P – political (політичні)	
- війна в Україні та поєднана з нею економічна криза; - установи та нормативно-правові акти, що впорядковують торгівлю та маржу; - державне регулювання конкурентної сфери; - політика щодо імпортування певних різновидів виробництва.	Моніторинг за змінами зовнішнього середовища та виявлення точок зростання для приватного розквіту.
E – economic (економічні)	
- високий інфляційний рівень та девальвація в Україні; - підвищення цін на сировину та зростання попиту; - курс основного валютування; - рівень незайнятості, величина та угоди зарплатні; - обсяг достатку мешканців, купівельна змога; - позбавлення можливостей імпорту продукції морем; - скорочення обсягів імпортування через втрату частини зовнішніх ринків; - суперництво зі сторони інших торговельних мереж.	Оновлення цінової політики; розшук шляхів, щоб знизити витрати; розробка планів з зазначенням модерних ризиків.
S – social (соціальні)	
- гідна репутація товариства; - імідж якісних товарів за низькою ціною; - споживчі переваги та позиція найпопулярніших роздрібних мереж України; - щільний взаємозв'язок із ЗМІ; - бренд та репутація старанного соціально-провідного роботодавця.	Розробка маркетингових заходів щодо рекламної діяльності.
T – technology (технологічні)	
- впровадження інновацій та розвинення згідно світового стандарту якості; - виникнення новітніх технологій обліку та збуту; - технологічна доступність через інтеграцію у світову економіку; - зміни в логістичному ланцюгу; - існування великого парку транспортних засобів для перевезення вантажів.	Постійний моніторинг появи наукових досягнень та технічних новацій в сфері торгівлі на ринку; систематичне оновлення матеріально-технічних резервів.

Джерело: складено автором за даними ТОВ «Фора»

З табл. 3.7 видно, що економічні та політичні чинники є найбільш впливовими на бізнес факторами, пов'язаними із зовнішнім середовищем: війна на українській території; окупація частини території та погіршення матеріально-технічних умов; нестабільний курс гривні та високий рівень інфляції, що може призвести до суттєвих змін цін на продукцію підприємства; конкуренція з боку інших підприємств у комерційній сфері; зменшення

платоспроможності населення.

Варто зазначити, що підприємства торгівлі різних організаційних форм мають різний рівень оснащеності обчислювальною технікою, що вимагає розробки та застосування різних за змістом форм і методів автоматизації обліку, контролю та аналізу.

Автоматизація обліку, контролю і аналізу товарних операцій, на наш погляд, повинна мати трирівневу структуру управління, яка вирішує усі завдання інформаційного забезпечення управління товарними операціями усіх економічних одиниць (магазинів) (рис. 3.2).

Головний бухгалтер - Автоматизоване робоче місце 3 (АРМБ 3)					
Заступник головного бухгалтера (АРМБ 2) Облік товарних операцій					
Місце здійснення товарних операцій			Відділ обліку Начальник відділу		
Магазин № 1	Оператори надходження товарів (АРМБ 1)	Звіт придбання (накладні, податкові накладні)	Бухгалтер (АРМБ2) облік надходження товарів	Відпрацювання в системі рахунків	Бухгалтер (АРМБ 2) – облік реалізації товарів
Магазин № 2	Оператори надходження товарів (АРМБ 1)	Звіт придбання (накладні, податкові накладні)	Бухгалтер (АРМБ2)-облік надходження товарів	Відпрацювання в системі рахунків	Бухгалтер (АРМБ 2) – облік реалізації товарів
Магазин № 3	Оператори надходження товарів (АРМБ 1)	Звіт придбання (накладні, податкові накладні)	Бухгалтер (АРМБ2) облік надходження товарів	Відпрацювання в системі рахунків	Бухгалтер (АРМБ 2) – облік реалізації товарів
Звітність: фінансова, податкова, статистична					
Акт звіряння за найменуваннями)			Оборотна відомість за рахунками		Оборотно-сальдова відомість

Рис. 3.2 Автоматизована система при здійсненні обліку, контролі та аналізі товарних операцій

Джерело: складено автором самостійно

На рис. 3.2 застосовано принцип формування АРМБ за комплексами, що охоплюють топологічні, функціональні та облікові задачі і дозволяє розмежувати різні функції обліку для уникнення дублювання вирішення одних і тих самих завдань.

Крім того, ТОВ «Фора» доцільним є запровадження та використання інструментів штучного інтелекту, зокрема в аналізі ринку та взаємодії з клієнтами. Наприклад, впровадження чат-ботів з NLP- модулями для

консультацій клієнтів або CRM-систем з функціями прогнозової аналітики дає змогу краще розуміти потреби замовників, індивідуалізувати комерційні пропозиції та підвищити ефективність маркетингових кампаній. Такий рівень сервісу значно підвищить лояльність клієнтів і зменшить навантаження на менеджерів, особливо в пікові періоди.

Варто додати, що штучний інтелект відкриває нові можливості у сфері продажів, адже за допомогою аналітичних інструментів, що використовують штучний інтелект, ТОВ «Фора» зможе точніше прогнозувати попит на свої товари з урахуванням сезонності, регіональних коливань та ринкових трендів. Це дозволить уникнути надмірних товарних залишків на складах, зменшити втрати та забезпечити наявність найпопулярніших товарів у критичні моменти (наприклад, у періоди віялових відключень).

У стратегічному контексті штучний інтелект дозволить ТОВ «Фора» стати більш конкурентоспроможною торгівельною мережею. У світі, де технології стрімко розвиваються, а споживачі очікують «розумних» рішень, впровадження інновацій – це не просто перевага, а необхідність.

Наприкінці дослідження, варто узагальнити та виділити загальні тенденції та основні виклики, з якими стикається роздрібний ринок в Україні, що наведено в додатку Л.

Таким чином, представлений аналіз тенденцій та викликів чітко демонструє, що українські підприємці мають додатково враховувати питання безпеки, пов'язані зі збереженням персоналу, активів, функціонування бізнесу в цілому, питання логістичних, законодавчих та інших обмежень, а також загальну демографічну ситуацію в країні пов'язану з міграцією та мобілізацією.

Серед основних напрямків удосконалення можна виділити наступні: цифровізація процесів та інтеграція сучасних ІТ технологій, адаптація управлінського обліку до завдань щодо оптимізації ланцюгів поставок, звітування з екологічної стійкості та поглибленого аналізу переваг споживача.

ВИСНОВКИ

За результатами написання випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи було сформульовано наступні висновки:

1. Базою дослідження для написання дипломної роботи було обрано ТОВ «Фора», яке належить до торгівельної галузі та займається роздрібною торгівлею в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами. Базове підприємство залишається прибутковим протягом 2022-2024 рр., не дивлячись, що працює в умовах жорсткої конкуренції, підвищеного ризику та непередбачуваності, що вимагає адаптації до вимог цільової аудиторії, пошуку нових форматів закладів, методів продажу, асортиментних позицій, розбудови ефективних комунікацій зі споживачами, підвищення якості обслуговування, запровадження інноваційних технологій тощо.

2. Дослідивши думки науковців та нормативно-правові документи, було виявлено, що сутність терміну «товарні операції» досить вживаний, але його економічна сутність мало розкрита. На нашу думку, повнота трактування поняття «товарні операції» полягає в купівлі-продажу товарів, їхньому обміні, зберіганні та підготовці для продажу кінцевому споживачеві, тобто це комплексна господарська діяльність, яка включає процес від надходження товарів до постачальників до реалізації, з метою отримання прибутку.

4. Запропоновано класифікацію товарних операцій підприємств торгівлі, яка враховує особливості їх діяльності та може бути покладено в основу аналітичних рахунків бухгалтерського обліку, що забезпечить формування ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення управління товарними операціями

5. При дослідженні інформаційної бази для проведення контролю та аналізу товарних операцій у ТОВ «Фора» була проведена експертна оцінка Положення про облікову політику ТОВ «Фора», проведене тестування та були виявлені певні проблеми, що потребують вирішення, запропоновано шляхи їх

усунення, а також запропоновано удосконалення та доповнення положень облікової політики ТОВ «Фора» щодо товарних операцій та адаптації її до сучасних умов воєнного стану.

6. Під час проведення контролю товарних операцій у ТОВ «Фора» робочою групою було складено план та програму здійснення контролю, де передбачено основні його етапи, проведено інвентаризацію як по досліджуваному підприємству в цілому, так і по товарних операціях, складено робочі документи перевіряючого щодо перевірки товарних операцій.

Після завершення контролю у ТОВ «Фора», робочою групою було складено Інвентаризаційні описи та Акти перевірки та були надані рекомендації щодо усунення виявлених недоліків та підвищення ефективності здійснення товарних операцій та їх оптимізації.

7. Аналіз товарних операцій за матеріалами ТОВ «Фора», дозволив визначити стан використання товарних ресурсів, виявити додаткові резерви, заощадити, таким чином, кошти підприємства, вкладені в товарні ресурси, які повільно обертаються. Зокрема, було виявлено, що найбільшу питому вагу у складі запасів досліджуваного підприємства займають товари, а ТОВ «Фора» переважно отримує дохід від реалізації товарів у роздрібній торгівлі, який за період 2022-2024 рр. стрімко збільшувався. що було наслідком зростання обсягів продажів, підвищення цін, покращення асортименту продукції та ефективний маркетинг. Крім того, при аналізі ефективності використання товарних ресурсів у ТОВ «Фора» виявлено, що вона з кожним роком зростає, що свідчить, що на підприємстві здійснені заходи щодо підвищення ефективності використання товарів.

8. За проведеним SWOT-аналізом визначено, що негативними чинниками, що впливають на товарні операції у ТОВ «Фора» є небезпечне становище, зменшення споживчого попиту та складність збуту продукції, а позитивними є лідерство на ринку, нижча цінова політика, наявність власного бренду та підвищена репутація. Проведений PEST-аналіз показав, що впливовими факторами є економічні та політичні, а саме: війна в Україні; окупація частини

території; нестабільність курсу гривні; високий інфляційний рівень; велика конкуренція та зменшення платоспроможності населення.

9. Напрями та тенденції удосконалення організаційно-методичної роботи з контролю та аналізу товарних операцій у ТОВ «Фора» знайшли своє відображення в удосконаленій методиці проведення контролю товарних операцій, яка включає анкету та робочі документи перевіряючого, запропоновано рахунки для аналітичного обліку товарів щодо їх уцінки та дооцінки до рах. 28 «Товари», а для формування інформаційних потоків за видами переоцінених товарів в документальному оформленні рекомендовано ведення “Опису-акту переоцінки товарів”.

Запропоновано розширити функції служби внутрішнього контролю у ТОВ «Фора» та напрями її діяльності щодо товарних операцій, а також керівництву ТОВ «Фора» розглянути можливість щодо створення окремого контрольного підрозділу-Служби внутрішнього аудиту, що дасть змогу охопити усі аспекти галузевих особливостей торгівельного підприємства та покращить проведення контролю і аналізу у ТОВ «Фора».

Для удосконалення проведення аналізу ТОВ «Фора» запропонована система коефіцієнтів для визначення основних резервів підвищення ефективності діяльності підприємств в частині аналізу товарних операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безгінова Л. І., Олініченко К. С. Концептуальна модель управління товарними запасами на підприємствах роздрібно́ї торгівлі. *Бізнес Інформ*. 2019. № 9. С. 224–229.
2. Богацька Н. М. Удосконалення системи управління товарними запасами в діяльності вітчизняного підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Економічні науки*. 2015. Вип. 10. Ч. 1. С. 77–80.
3. Васильчук М. Наукові основи організації обліку, аналізу, аудиту на підприємствах роздрібно́ї торгівлі. Студентські наукові читання 2024: збірник матеріалів за результатами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт. Житомир: Поліський національний університет (м. Житомир, 12 грудня 2024 р.). Житомир: Вид-во «Поліський національний університет», 2024.
4. Васильчук М. Аналіз ефективності реалізації товарів ТОВ «Сільпо-Фуд». Формування сучасної науки: методика та практика: матеріали VI Всеукраїнської студентської наукової конференції, м. Івано-Франківськ, 20 грудня, 2024 рік / ГО «Молодіжна наукова ліга». Вінниця: ТОВ«УКРЛОГОС Груп», 2024. С.51–54.
5. Васильчук М. Вплив ділової активності підприємства на його фінансові результати. Студентські наукові читання 2024. Матеріали конференції першого туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт Поліського національного університету, 28 листопада 2024 р. Житомир: Поліський національний університет. 2024. С.212–214.
6. Войтович І. М., Жиглей І. В. Методичні особливості здійснення аудиту товарів на підприємствах роздрібно́ї торгівлі. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2019. Вип. 3. С. 18–22.
7. Даценко Г. В., Кудирко О. М. Методика проведення аудиту й внутрішньогосподарського контролю товарних запасів на торговельних

підприємствах. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. Вип. 12. С. 84–90.

8. Дзюба О. М. Товарні операції підприємства: особливості обліку з урахуванням вітчизняного та міжнародного досвіду. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2016. Вип. 17(1). С. 134–137.

9. Євдокименко В. К., Штерма Т. В., Рошко Н. Б. Облікове, контрольне та аналітичне забезпечення управління діловою активністю суб'єкта господарювання. *Бізнес Інформ*. 2023. № 12. С. 254–262.

10. Заячківська О. В., Столяр А. Л. Економічна сутність ділової активності підприємства та підходи до її оцінки. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2023. Вип. 4. С. 122–130.

11. Ілюхіна Н. П. Шляхи вдосконалення обліку доходів та витрат на торговельних підприємствах. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 2. С. 61–64.

12. Калитюк Ю. М. Облік зворотної тари на підприємствах роздрібної торгівлі. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Вип. 22. С. 40–41.

13. Калінська Т. А., Чебан Т. М. Комплексний аналіз ефективності управління товарними запасами у сфері роздрібної торгівлі. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 4(1). С. 22–26.

14. Карпова В. Облік у роздрібній торгівлі: документообіг. URL: http://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ008447 (дата звернення 21.10.2024).

15. Коцеруба Н. В., Лагдан А. В. Аналіз реалізації товарів та витрат підприємств роздрібної торгівлі. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2017. № 1. С. 65–69.

16. Кудирко О. М. Особливості обліку та контролю товарних операцій фармацевтичної галузі в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 41. С. 302–306.

17. Кучанський О. В. Сучасний стан роздрібної торгівлі в Україні: орієнтир для удосконалення управлінського обліку. *Економіка і суспільство*. № 62. 2024 р. С.142-148.
18. Любар О. О. Облікове забезпечення управління розрахунками з контрагентами за товарними операціями. *Агросвіт*. 2022. № 1. С. 48-60.
19. Лобода Н. О., Романчук Л. А. Оптова та роздрібна торгівля як один з перспективних напрямків розвитку обліку та оподаткування в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 11(2). С. 1154–1157.
20. Максименко І. Я., Вайло Т. В. Особливості обліково-аналітичного відображення товарних запасів у системі управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 16. С. 22–25.
21. Меліхова Т. О., Меліхов Є. В., Радомська С. С. Удосконалення документування обліку, оподаткування, аналізу та контролю товарів в роздрібній торгівлі на малому підприємстві для підвищення ефективності управління. *Агросвіт*. 2024. № 6. С. 96–102.
22. Михайленко О. В., Піхур Т. О. Дослідження теоретичних та практичних аспектів обліку, аналізу, аудиту і управління товарно-матеріальними запасами. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 21. С. 98–101.
23. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246, зі змінами і доповненнями URL: [http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99) (дата звернення 18.10. 2025).
24. Носач Н. М. Класифікація доходів від реалізації товарів для потреб обліку та управління. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 28. С. 220–223.
25. Основна інформація ТОВ «Фора». URL: <https://clarity-project.info/edr/40720198> (дата звернення 22.11.2025).
26. Обліково-аналітичне забезпечення в системі управління товарними операціями підприємства: Монографія / О. М. Кудирко та ін. Agenda Publishing

House Ltd, London, UnitedKingdom, 2022. - 136 с.

27. Оборот роздрібної торгівлі зріс на 18%, проте третина виторгу - в тіні. URL: <https://delo.ua/news/oborot-rozdribnoyi-torgivli-zris-na-18-prote-naibilsii-vitorg-v-tini-441188/> (дата звернення 19.09.2025).

28. Про регулювання цін на окремі види продовольчих товарів та забезпечення стабільної роботи виробників продовольства в умовах воєнного стану. Постанова КМУ від 19.06.2023 № 650 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/650-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 16.10.2025).

29. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки. Закон України від № 3480-IV від 23.02.2006 (остання редакція 01.01.2025) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення 22.11.2025).

30. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 10.11.2025).

31. Поддубна Н. М. Управлінський облік товарних запасів у роздрібних торговельних підприємствах споживчої кооперації: сутність та особливості впровадження. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Сер. : Економічні науки*. 2014. № 1. С. 179–184.

32. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ МФУ від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення 22.11.2025).

33. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. (редакція 03.09.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 22.11.2025).

34. Пристемський О. С., Сакун О. Ж. Теоретико-методологічні аспекти обліку товарних операцій на підприємствах роздрібної торгівлі. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного*. Том 1 № 47 (2023). URL: <https://oj.tsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/issue/view/41> (дата звернення 19.10.2025).

35. Прохорчук І. Удосконалення управління обліковим процесом реалізації товарів на підприємствах торгівлі. *Ринок цінних паперів України*. 2014. № 11-12. С. 125–128.
36. Роздрібна торгівля. URL: <https://opendatabot.ua/c/index/2024/retail%20trade> (дата звернення 17.10.2024).
37. Савченко О. Ю. Розроблення заходів з удосконалення організації торгово-закупівельної діяльності підприємства. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2015. № 3. С. 76–83.
38. Сидоренко-Мельник Г. М., Зінченко А. В. Перебудова моделі управління діловою активністю підприємства в умовах кризи. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки*. 2020. № 3. С. 13–20.
39. Стахов О. І. Організація обліку реалізації товарів на підприємствах роздрібно торгівлі. *Молодий вчений*. 2018. № 4(1). С. 153–160.
40. Файзулін О. Оптимізація інфраструктури розподіленої інформаційної системи обліку товарів. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Інформаційні системи та мережі*. 2022. Вип. 12. С. 219–229.
41. Фінансова звітність ТОВ «Фора». URL: <https://fora.ua/reporting> (дата звернення 18.10.2025).
42. Топ-10 українських продуктових мереж за кількістю магазинів і темпами відкриттів у I півріччі 2025 року URL: <https://rau.ua/novyni/top-10-fmcg-merezh-i-2025/> (дата звернення 15.10.2025).
43. Звітність з управління ТОВ «Фора» за 2022-2024 рр. URL: <https://fora.ua/reporting> (дата звернення 08.10.2025).
44. Фірсова Н. В. Обліково–аналітичне забезпечення управління товарними запасами роздрібних торговельних підприємств споживчої кооперації: сучасні реалії та напрями оптимізації *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки*. 2016. № 5. С. 146–151.

45. Фоміна О. В., Кучанський О. В. Управлінський облік в інформаційному забезпеченні діяльності підприємства роздрібної торгівлі. *Ефективна економіка*. 2024. №3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2024_3_19 (дата звернення 21.10.2025).

46. Холод С. Б., Татарінов В. В., Татарінов В. С. Підвищення ефективності товарної політики та розвиток малого бізнесу. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2022. Т. 27, Вип. 1. С. 23–29.

47. Чаплінська А. А., Уграк М. І. Значення аналізу у системі управління товарами підприємств роздрібної торгівлі. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2013. Вип. 2. С. 331–334.

48. Юрченко О. А., Закревська О. Ю. Автоматизація обліку товарів: на прикладі BAS Бухгалтерія. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки*. 2023. № 5(2). С. 99–105.

49. Ясківець О. М. Ділова активність і ризики торговельних підприємств: діалектика взаємозв'язку. *Економіка. Фінанси. Право*. 2024. № 7. С. 23–27.